ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД, ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН САЙДЫН ХАМТАРСАН ТУШААЛ

2023 оны 12 дугаар сарын 15 -ны өдөр	Дугаар А/441, А/192	Улаанбаатар хот

Даатгуулагч, хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа, шалтгааныг магадлах, хөдөлмөр зохицуулалт хийхэд баримтлах өвчний жагсаалт батлах тухай

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн 43 дугаар зүйлийн 43.5 дахь хэсэг, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.7 дахь хэсэг, Хүний дархлал хомсдолын вирусын халдвар, дархлалын олдмол хомсдолоос сэргийлэх тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.5 дахь заалтыг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1."Даатгуулагч, хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа, шалтгааныг магадлах, хөдөлмөр зохицуулалт хийхэд баримтлах өвчний жагсаалт"-ыг хавсралтаар баталсугай.

2.Энэ тушаалыг мөрдөж ажиллахыг Эрүүл мэндийн магадлалын төв, салбар, орон нутгийн зөвлөл, эмнэлгийн байгууллагын Эмнэлэг хяналтын комисст тус тус үүрэг болгосугай.

3.Энэ тушаалыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөл, Эмнэлэг хяналтын комисс, холбогдох эмч, мэргэжилтнүүдэд сургалт зохион байгуулах, мэргэжил арга зүйгээр хангах, даатгуулагч, хүнд мэдээлэл өгч, сурталчилж ажиллахыг Эрүүл мэндийн яамны Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний газар /А.Өнөржаргал/, Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар /Л.Мөнхзул/, Нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын дэргэдэх Эрүүл мэндийн магадлалын төв зөвлөлд тус тус даалгасугай.

4.Өвчний жагсаалтаас хасагдсан эсхүл өөрчлөгдсөн өвчний заалтаар урьд нь хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгосон даатгуулагч, хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөлийн шийдвэрийн хүчин төгөлдөр хугацааг дуусах хүртэл хугацаанд хэвээр үргэлжлүүлсүгэй.

5.Энэхүү тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Эрүүл мэндийн яамны Эмнэлэг тусламж, үйлчилгээний газар /А.Өнөржаргал/, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Нийгмийн даатгалын бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газар /Б.Батжаргал/-т тус тус даалгасугай.

6.Энэ тушаал батлагдсантай холбогдуулан Эрүүл мэндийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2021 оны А/758, А/197 дугаар хамтарсан тушаалыг 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс хүчингүй болсонд тооцсугай.

7.Энэхүү тушаалыг 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдсүгэй.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД

С.ЧИНЗОРИГ

ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН САЙД

Х.БУЛГАНТУЯА

Эрүүл мэндийн сайд, Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайдын 2023 оны 12 дугаар сарын 15 өдрийн А/441, А/192 дугаар хамтарсан тушаалын хавсралт

ДААТГУУЛАГЧ, ХҮНИЙ ХӨДӨЛМӨРИЙН ЧАДВАР АЛДАЛТЫН ХУВЬ, ХУГАЦАА, ШАЛТГААНЫГ МАГАДЛАХ, ХӨДӨЛМӨР ЗОХИЦУУЛАЛТ ХИЙХЭД БАРИМТЛАХ ӨВЧНИЙ ЖАГСААЛТ

№	Өвчний нэр	Үе шат	Өвчний код	Хувь хэмжээ	Хугацаа	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих,
		А.Ердийн өвчин болон ахуйн осол				
		1.ХАЛДВАРТ ӨВЧИН				
		Амьсгалын эрхтний сүрьеэ				
1.1	Амьсгалын эрхтний сүрьеэгийн хүнд, хүндэвтэр хэлбэр зүрх судасны дутагдлын II, III үе	А. Амьсгал болон бусад эрхтний сүрьеэгийн шинэ тохиолдлын хүнд, хүндэвтэр хэлбэр, амьсгалын дутагдал II үе	А15	70	2 жил хүртэлх	
		Б. Амьсгал, бусад эрхтний сүрьеэгийн давтан тохиолдлын хүнд, хүндэвтэр хэлбэр, амьсгалын дутагдал III үе		80	2 жил	
1.2	Уушги болон бусад эрхтэнд сүрьеэ өвчний улмаас мэс засал хийлгэсэн	А. Тухайн эрхтний үйл ажиллагааны дутагдалгүй		70	2 хүртэлх жил	
		Б. Тухайн эрхтний үйл ажиллагааны дутагдалтай		80	2 жил	
1.3	Сорвит хөндийт сүрьетэй, сэдрэлийн үе, архаг хордлого, хоёр уушги хамарсан зүрх судасны дутагдлын II, III үе			80	2 жил	
		Уушгины бус эрхтний сүрьеэ				
1.4	Сүрьеэгийн мэнэн идэвхтэй үедээ ба өвчилсний дараах үед тэнцвэр, хараа, сонсгол, хөдөлгөөний эрхтний үлдэц өөрчлөлтийн аль нэг илэрсэн бол	Сэдрэлийн ба намжмал үе	А17	80	2 жил	
1.5	Өвдөг, түнх, тохой, мөрний үений сүрьеэгийн хүндрэлийн улмаас үений хөдөлгөөн бүр мөсөн буюу 2/3 нь хязгаарлагдсан бол	Сэдрэлийн ба намжмал үе	А18	70	2 жил	

	Нурууны сүрьеэ (хүзүү, сээр, бүсэлхий, ууцны нугалам)-ын улмаас нурууны үений хөдөлгөөн 2/3-оос дээш хязгаарлагдаж хөдөлгөөнгүй болсон, аль нэг мөчинд саажилт үүссэн бол	Сэдрэлийн ба намжмал үе	A18	70	2 жил	
1.6	Сүрьеэгийн улмаас эрхтэн тогтолцооны талаас дахин сэргэхгүй өөрчлөлтөнд орсон (амьсгал, зүрх судасны архаг дутагдалтай, яс үе мөчний сүрьеэ, менингит)			80	2 жил	
	Эмэнд тэсвэртэй сүрьеэ					
1.7	а/Амьсгалын ба бусад эрхтний эмэнд тэсвэртэй сүрьеэ (ЭТС)-ийн улмаас эмчлэгдэж байгаа болон эмчилгээний дараах үе	Сэдрэлийн ба намжмал үе	A15-A19	80	2 жил	
1.8	б/Амьсгалын болон бусад эрхтний маш олон эмэнд тэсвэртэй сүрьеэгийн (МОЭТС) бүх тохиолдол	Сэдрэлийн ба намжмал үе	A15-A19	90	хугацаагүй	
1.9	ДОХ, ХДХВ-ийн халдварын 1-4 дүгээр шат	а/ХДХВ-ийн халдварын эмнэлзүйн I-II үе шат(Ретровирусийн эсрэг эмчилгээнд 12 сар ба түүнээс дээш хугацаанд >95% тууштай хамрагдсан)	B20 B21 B22 B23 B24	60	2 жил	
		б/ ХДХВ-ийн халдварын эмнэлзүйн III үе шат (Ретровирусийн эсрэг эмчилгээнд 6 сар ба түүнээс дээш хугацаанд >95% тууштай хамрагдсан)		70	2 жил	
		в/ ХДХВ-ийн халдварын эмнэлзүйн IV үе шат- ДОХ (Ретровирусийн эсрэг эмчилгээ эхэлсэн байх)		80	2 жил	
1.10	Бруцеллёз	а/Ээнэгшил хагас алдсан өөртөө үйлчлэх чадвартай (остеоартит, остеоартоз, спондилит) спондилёз, коксартроз)	A23	50	1 жил	
		б/Ээнэгшил бүрэн алдсан, өөртөө үйлчлэх чадвартай (фиброз, анкилоз, үений хэлбэр, бүтэц алдагдаж эргэшгүй өөрчлөлттэй) бруцеллёзын ийлдсийн шинжилгээ сөрөгжсөн буюу үлдэц хэлбэртэй		70	2 жил	
		в/Ээнэгшил бүрэн алдсан, өөртөө үйлчлэх чадваргүй		80	Хугацаагүй	
1.11	Хачигт энцафалит	Эрхтэн тогтолцооны саажилт, үлдэц хэлбэр	B88, B94	80	Хугацаагүй	

2.СЭТГЭЦ, ЗАН ҮЙЛИЙН ЭМГЭГ						
Сэтгэцийн органик ба шинж тэмдгийн эмгэг						
2.1	Альцгеймер өвчний тэнэгрэл, судасны гаралтай өвчний тэнэгрэл, пикийн, хантингтон өвчний тэнэгрэл, халдварын шалтгаант, тархины гэмтлийн шалтгаант, эпилепсийн үеийн тэнэгрэл	а/Хэсэгчилсэн тэнэгрэлд орж бусдын асрамж шаардлагатай бол	F00 F01 F02 F02.2 F02.8	80	2 жил	
		б/Бүрэн тэнэгрэлд орж бусдын байнгын асрамж шаардлагатай бол		90	Хугацаагүй	
Тархины гэмтэл ба үйлийн хямрал, бие махбодийн өвчний шалтгаант сэтгэцийн бусад эмгэг						
2.2	Органик галлюциноз, органик кататоник, органик дэмийрэл, органик сэтгэл цочирдлын эмгэг	Хий үзэгдэл, кататони, дэмийрэл, сэтгэл хөдлөлийн шинжүүд илэрч, дахилттай бол	F06.0 F06.1 F06.2 F06.3	70	2 жил	
Тархины өвчин, гэмтэл, үйл ажиллагааны хямралын шалтгаант бие хүний зан үйлийн эмгэг						
2.3	Бие хүний органик эмгэг	а/Зан төрхийн тод өөрчлөлттэй, танин мэдэхүй, сэтгэхүй, хэл ярианы өөрчлөлттэй хавсарсан бол	F07.0	60	1 жил	
		б/Зан төрхийн болон танин мэдэхүй, сэтгэхүй, хэл ярианы гүнзгий өөрчлөлттэй бол		70	2 жил	
2.4	Тархины өвчин, гэмтэл, үйл ажиллагааны шалтгаант бие хүний ба зан төрхийн бусад органик эмгэг	а/Зан төрхийн мэдэгдэхүйц өөрчлөлттэй, эмэнд дарагддаггүй уналт таталттай бол	F07.8	60	1 жил	
		б/Зан төрхийн гүнзгий өөрчлөлттэй, эмэнд дарагддаггүй уналт таталттай бол		70	2 жил	
		в/Зан төрхийн гүнзгий өөрчлөлттэй, ухамсарт ухаан бүрийтэн балартал, солиорол бүхий уналт таталттай бол		80	2 жил	
Сэтгэц идэвхт эм, бодисын шалтгаант сэтгэц, зан үйлийн эмгэг						
2.5	Архи, опиойдын, каннабиноидын, тайвшруулах нойрсуулах бодисын, кокайны, сэргээгч эм бодисын, хий үзэгдэл үүсгэгч эм бодисын, дэгдэмхий уусгагч бодисын, олон төрлийн сэтгэц идэвхт бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэцийн болон зан үйлийн эмгэг	Архи, опиойдын, каннабиноидын, тайвшруулах нойрсуулах бодисын, кокайны, сэргээгч эм бодисын, Хий үзэгдэл үүсгэгч эм бодисын, дэгдэмхий уусгагч бодисын, олон төрлийн сэтгэц идэвхт бодисын шалтгаант солиорол (паранойд) хоорондоо богино хугацааны давтамжтай эсвэл тэнэгрэл илэрсэн бол	F10 F11 F12 F13 F14 F15 F16 F18 F19	70	2 жил	
Шизофрени, шизофренийн хэв шинжит ба дэмийрэх эмгэг						

2.6	Шизофренийн хий үзэгдэл дэмийрлийн, хүүхдэрхэх, кататоник, үл ялгагдах, шизофренийн дараах сэтгэл гутрал, үлдэц шизофрени, энгийн хэлбэрүүд, бусад шизофрени	а/Солиорол (хий үзэгдэл, дэмийрэл, паранойд, Кандинский-Клеромбо, гебефрени, кататони, сэтгэл гутралын)–ын шинжүүд тод, эмчилгээний үр дүнд засарсан хэдий ч орчиндоо дасан зохицох чадвар буурсан бол	F20.0 F20.1 F20.2 F20.3 F20.4 F20.5 F20.6 F20.8	60	1 жил	
		б/Солиорол (хий үзэгдэл, дэмийрэл, паранойд, Кандинский-Клеромбо, гебефрени, кататони, сэтгэл гутралын) – ын шинжүүд тогтвортой тод илэрч, өвчин дахих бүрт негатив шинжүүд ихэсч байгаа боловч засрал сайжралд ордог бол		70	2 жил	
		в/Солиорол (хий үзэгдэл, дэмийрэл, паранойд, Кандинский-Клеромбо, гебефрени, кататони, сэтгэл гутрал, парафрени)-ын шинжүүд бүдэг буюу үлдэц хэлбэрээр тогтвортой негатив шинжүүдийн суурин дээр илэрч, засрал сайжралд ордоггүй бол		80	2 жил	
		г/Өвчний төгсгөлийн үе буюу шизофренийн негатив, позитив шинжийн аль аль нь арилахгүйгээр илэрч, бие даан амьдрах чадваргүй, бусдын хараа хяналт, асрамж шаардлагатай бол		100	Хугацаагүй	
2.7	Шизофренийн хэв шинжит эмгэг	а/Этгээд төрх, ер бусын итгэл үнэмшил, хачин бодол санаа, сенестопати, дереализаци, деперсонализаци, дисморфофоби, үл ялих зовлонт үзэгдэл шинжүүд тод, солиорлын шинжүүд бүдэг илэрч, орчиндоо дасан зохицох чадвар буурсан бол	F21	60	1 жил	
		б/Этгээд төрх, ер бусын итгэл үнэмшил, хачин бодол санаа, сенестопати, дереализаци, деперсонализаци, дисморфофоби, үл ялих зовлонт үзэгдэл шинжүүд тод, солиорлын шинжүүд тод илэрч байгаа боловч засрал сайжралд ордог бол		70	2 жил	

		в/Этгээд төрх, ер бусын итгэл үнэмшил, хачин бодол санаа, сенестопати, дереализаци, деперсонализаци, дисморфофоби, үл ялих зовлонт үзэгдэл шинжүүд тод, солиорлын шинжүүд бүдэг илэрч байгаа боловч засрал сайжралд ордоггүй бол		80	2 жил	
		г/Өвчний төгсгөлийн үе буюу үлдэц бүхий шинжтэй, бие даан амьдрах чадваргүй, бусдын хараа хяналт, асрамж шаардлагатай бол		90	Хугацаагүй	
2.8	Байнга дэмийрэх эмгэг	а/Солиорол (системчлэгдсэн дэмийрэл)-ын шинжүүд тод илэрч, орчиндоо дасан зохицох чадвар буурсан бол	F22	60	1 жил	
		б/Солиорол (системчлэгдсэн дэмийрэл)-ын тод илэрч байгаа боловч засрал сайжралд ордог бол		70	2 жил	
		в/Солиорол (системчлэгдсэн дэмийрэл)-ын тод илэрч байгаа боловч засрал сайжралд ордоггүй бол		80	2 жил	
		г/Өвчний төгсгөлийн үе буюу солиорол (системчлэгдсэн дэмийрэл) тод илэрч бие даан амьдрах чадваргүй, бусдын хараа хяналт, асрамж шаардлагатай бол		90	Хугацаагүй	
Шизоаффектив эмгэг						
2.9	Шизоаффектив эмгэгийн сэтгэл хөөрөх, гутрах, холимог хэлбэр	а/Шизоаффектив эмгэгийн солиорол (сэтгэл цочирдол, хий үзэгдэл, дэмийрэл, кататоник) бүхий сэтгэл хөөрөх, гутрах, холимог шинжүүд дахин давтагдан илэрч буй бол	F25.0 F25.1 F25.2	60	1 жил	
		б/Шизоаффектив эмгэгийн солиорол (сэтгэл цочирдол, хий үзэгдэл, дэмийрэл, кататоник) бүхий сэтгэл хөөрөх, гутрах, холимог шинжүүд ээлжлэн тасралтгүй илэрч буй бол		70	2 жил	
Сэтгэл цочирдлын хоёр туйлт эмгэг						

2.10	Солиорлын шинж тэмдэгтэй сэтгэл хөөрөл, гутрал, холимог шинж бүхий хоёр туйлт сэтгэл цочирдох эмгэг, сэтгэл гутрах дахилтат үечилсэн эмгэг	а/Сэтгэл цочирдлын хоёр туйлт (сэтгэл хөөрөл, сэтгэл гутрал,холимог шинж) сэтгэл гутралын дахилтат эмгэг 6 сараас дээш хугацаанд дахиж буй бол	F31.2 F31.5 F31.6 F33.1 F33.2 F33.3	60	1 жил	
		б/Сэтгэл цочирдлын хоёр туйлт (сэтгэл хөөрөл, сэтгэл гутрал, холимог шинж) сэтгэл гутралын дахилтат эмгэг 6 сараас доош хугацаанд дахиж, олон жилээр үргэлжилж буй бол		70	2 жил	
Стресстэй холбоотой неврозын болон биеийн хэлбэрийн эмгэгүүд						
2.11	Айдаст сэтгэл түгших, үл ялих зовлонт үзэгдлийн, дасан зохицохуйн, диссоциатив, биеийн хэлбэрийн, мэдрэл сульдах эмгэгүүд	Эмчилгээний үр дүнд сайжрал авдаг боловч мэргэжлийн ажлаа хийх боломжгүй болсон бол	F40 F42 F43 F44 F45 F48	-	-	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих
2.12	Бие хүний паранойд, шизойд, диссоциатив, сэтгэлийн хөдөлгөөний тогтворгүй, истерийн, ананкаст,хараат, холимог ба бусад эмгэг	Бие хүний эмгэгүүд ээнэгшил алдагдалт 4-6 сар үргэлжилсэн тохиолдолд	F60.0 F60.1 F60.2 F60.3 F60.4 F60.5 F60.7 F61.0	50	1 жил	
Оюуны хомсдолын эмгэг						
2.13	Оюуны хөнгөн хомсдол	Оюуны хөнгөн хомсдол (IQ-50-69)/Насанд хүрсэн хүний сэтгэл зүйн нас 9-12 насны хүүхдийнхтэй ижил түвшний хөгжилтэй/	F70	60	2 жил	
2.14	Оюуны хүндэвтэр хомсдол	Оюуны хүндэвтэр хомсдол (IQ 35-49) /Насанд хүрсэн хүний сэтгэл зүйн нас 6-9 насны хүүхдийнхтэй ижил түвшний хөгжилтэй/	F71	70	3 жил	
2.15	Оюуны хүнд хомсдол	Оюуны хүнд хомсдол (IQ 20-34) /Насанд хүрсэн хүний сэтгэл зүйн нас 3-6 насны хүүхдийнхтэй ижил түвшний хөгжилтэй/	F72	80	Хугацаагүй	

2.16	Оюуны гүнзгий хомсдол	Оюуны гүнзгий хомсдол (IQ 20 хүртэл) /Насанд хүрсэн хүний сэтгэл зүйн нас 3 наснаас бага хүүхдийнхтэй ижил түвшний хөгжилтэй/, байнгын гардан асаргаа шаардлагатай бол	F73	90	Хугацаагүй	
2.17	Аутизмын хүрээний эмгэгүүд	Нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар сул, бусдын хараа хяналт, асрамж шаардлагатай бол	F84.0 F84.2 F84.5	80	3 жил	
		3. ДОТРЫН ӨВЧНҮҮД				
3.1	Зүрхний архаг дутагдал (атеросклероз. зүрхний шигдээс, кардиомиопати, артерийн гипертензи, хэрэх, зүрхний төрөлхийн ба бусад олдмол эмгэг хамаарна)	а/ЗАД-ын "С" шат, диастолын дутагдал, ачаалал даах чадвар буурсан, зүрхний хэт авиан шинжилгээгээр зүрхний бүтцийн өөрчлөлттэй EF=41-49%, A/E<0.9 ба натри хөөгч пептидийн сорилоор NT-pro BNP >450 пг/мл байх	I50	60	2 жил	
		б/ЗАД-ын "D" шат, ЦЭД IV систолын дутагдал ачаалал даах чадвар буурсан, зүрхний хэт авиан шинжилгээгээр зүрхний бүтцийн өөрчлөлттэй EF≤40% ба натри хөөгч пептидийн сорилоор NT-pro BNP >1800 пг/мл байх	I50	80	2 жил	
3.2	Артерийн гипертензи	а/Бөөрний архаг дутагдлын II үе шат тархины цусан хангамжийн архаг дутагдал	I10	60	1 жил	
		б/Бөөрний архаг дутагдлын III үе шат. нүдний угт торлог бүрхэвчийн хаван, ховхролт үүссэн, тархинд цус харваж, саажилт үлдсэн	I10	70	2 жил	
		в/Хоруу явцтай эмэнд тэсвэртэй артерийн гипертензи	I10	60	1 жил	
3.3	Зүрхний ишеми өвчин, Цээжний бах	а/Цээжний тогтвортой бах үйл ажиллагааны III зэрэг: зүрхний ачаалалтай сорилоор үйл ажиллагааны зэрэг нотлогдсон байх, титэм судасны зураг авах шинжилгээгээр титэм судас 50-75%-ийн нарийсалтай байх	I20	60	1 жил	
		б/Цээжний тогтвортой бах үйл ажиллагааны IV зэрэг: тайван үеийн ЗЦБ-д ишемийн шинж илэрсэн байх, титэм судасны зураг авах шинжилгээгээр олон титэм судас > 75%-ийн нарийсалтай байх, эмийн эмчилгээ үр дүнгүй байх	I20	70	2 жил	

		в/Титэм судсан дотуурх эмчилгээний дараа цээжний бах дахих: титэм судасны стент тавиулсаны дараа ЗЦБ-т ишемийн өөрчлөлт арилахгүй байх эсвэл шинээр илрэх, титэм судасны зураг авах шинжилгээгээр титэм судасны нарийсал дахин илрэх	I20	70	1 жил	
3.4	Зүрхний шигдээс	а/Хүндрэлгүй, дунд зэргийн эрсдэлтэй: ST сегмент өргөгдсөн шигдээсийн онош ЗЦБ, ЗХАШ-р нотлогдох, ST сегмент өргөгдөөгүй шигдээс, шигдээсийн онош ЗЦБ ба тропонины сорилоор нотлогдох	I21-I22	55	1 хүртэлх жил	
		б/Хүндрэл илэрсэн эрсдэлийн зэрэг өндөр байх: шигдээсийн хүндрэл маш өндөр эрсдэл нотлогдсон байх	I21-I22	70	2 жил	
3.5	Хүнд хэлбэрийн түр зуурын муужралт (синкопи) өгдөг хэм алдагдлууд	а/Пароксизмал тахикарди, тосгуур ховдлын хориг III зэрэг, синусын зангилааны сулралын хам шинж, эмийн эмчилгээнд үр дүнгүй тосгуурын жирвэгнээ 12 сарын дотор багадаа 3 удаа муужирч унасан	I47 I48 I44 I49 I45	60	1 жил	
		б/Электростимулятор тавигдсаны дараах үе	I47 I48 I44 I49 I45-Z45 Z95	50	1 хүртэлх жил	
3.6	Халдварт эндокардит	Тархи, зүрх бөөр дэлүүнд хүндрэл өгсөн	I33	60	1 жил	
3.7	Зүрхний төрөлхийн ба олдмол гажиг	а/Ачааллын хөхрөлттэй: баруунаас зүүн тийш цусны урсгал илэрсэн, ачаалал ≤ 5 МЕТ	I05-I09 Q20-Q28	50	1 жил	
		б/Насанд хүрэгсдийн төрөлхийн гажиг засах мэс заслын эмчилгээний дараа (PASP<45 мм.муб)	Q20-Q28 I05-I09 T82	50	1 хүртэлх жил	
		в/Хиймэл хавхлага суулгах мэс заслын эмчилгээний дараа	T82	50	1 жил	
3.8	Уушгины артерийн анхдагч, хоёрдогч даралт ихсэлт	а/PASP=45-59мм МУБ	I27	70	2 жил	
		б/PASP≥ 60 мм МУБ	I27	80	2 жил	
3.9	Хоёр хавтаст хавхлагын унжилт	Хүнд зэргийн хавхлага солих мэс заслын эмчилгээ хийлгэх заалттай тохиолдолд	I34	50	1 жил	
3.10	Гол судас. том салааны цүлхэн	а/Хууралтгүй цүлхэн /5 см дээш/	I71 I72	60	1 жил	

		б/Хууралттай цүлхэн	I71 I72	70	2 жил	
3.11	Захын судасны эмгэг	а/Гүний судасны эмгэг нь босох, суух, өргөх, түлхэх зэрэг ажил хөдөлмөртэй холбоотой үйл ажиллагааны алдагдал үүсгэх	I83	-	-	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих
		б/Хөлийн гүний венийн судасны эмгэг багадаа 3 сараас доошгүй хугацаагаар үргэлжилсэн, хөлд байнгын хаван, тэжээлийн өөрчлөлттэй	I83	50	1 жил	
		в/Мөчдийн судасны хагалгааны дараах үе /Гүний артер венийн судас/	I83	50	1 хүртэлх жил	
		г/Хөл эсвэл гарын хурууны үзүүр үхжиж эхлэх үе	I83	70	2 жил	
		д/Энэ өвчнөөр хөл эсвэл гар аль нэг түвшинд тайруулсан	I83	80	Хугацаагүй	
Ревматологийн өвчнүүд						
3.12	Тогтолцооны улаан чонон яр	а/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн боловч аль нэг эрхтний үйл ажиллагааны дутагдал илрээгүй	M32	60	2 жил	
		б/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээж, аль нэгэн эрхтний үйл ажиллагааны дутагдал илэрсэн байх	M32	70	3 жил	
3.13	Ревматоид артрит	а/Өндөр идэвхжилтэй, олон үений үйл ажиллагаа алдагдсан, хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	M05 M06	60	1 жил	
		б/Өндөр идэвхжилтэй, хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг эсвэл түгмэлээр эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн ба аль нэг эрхтний үйл ажиллагааны дутагдал илэрсэн	M05 M06	80	2 жил	
3.14	Васкулит	а/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн боловч аль нэг эрхтний үйл ажиллагааны дутагдал илрээгүй	L95	60	1 жил	

		б/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээж, аль нэгэн эрхтний үйл ажиллагааны дутагдал илэрсэн байх	L95	70	2 жил	
3.15	Тогтолцооны хатуурал	а/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн боловч аль нэг эрхтний үйл ажиллагааны дутагдал илрээгүй	M34	60	1 жил	
		б/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээж, аль нэгэн эрхтний үйл ажиллагааны дутагдал илэрсэн байх	M34	70	2 жил	
3.16	Дерматомиозит, полимиозит	а/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн боловч аль нэг эрхтний үйл ажиллагааны дутагдал илрээгүй	M33	60	1 жил	
		б/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээж, аль нэгэн эрхтний үйл ажиллагааны дутагдал илэрсэн байх	M33	70	Хугацаагүй	
3.17	Ясны төрөлхийн болон олдмол эмгэгүүд (несовершенный остеогенез, гиперостоз, ясны тэжээл алдагдлын үжлүүд)	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	Q78, M90.3-M90.5	60	1 жил	
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг	Q78, M90.3-M90.5	70	Хугацаагүй	
3.18	Нурууны эмгэгүүд (дорсопати, нуруу гулсах, спондилопати барьцалдаат спондилитын хүндэвтэр хэлбэр)	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	M45-M49	60	1 жил	
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг эсвэл дотор эрхтний үйл ажиллагааны алдагдал	M45-M49	70	Хугацаагүй	
		в/ Энэ өвчний үед гар, хөл тайрах мэс засал хийгдсэн, хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал III-IV зэрэг	M86 M87 M89	80	Хугацаагүй	
3.19	Ясны архаг идээт үрэвсэл (остеомиелит, ясны үжил, пажетийн өвчин, яс ясны чөмөгний үрэвсэл, гэмтлээс хатуурал, хөндий үүссэн)	а/Мэс заслын эмчилгээ хийгдсэн боловч, биеийн ерөнхий хордлого нэмэгдсэн буюу ясанд эмгэг өөрчлөлт үргэлжилсэн	M86.9	70	1 хүртэлх жил	

		б/Энэ өвчний улмаас хөл тайрах мэс засал хийгдсэн, хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал III-IV зэрэг		80	хугацаагүй	
3.20	Рейно хам шинж	а/Гарын хуруунд трофик өөрчлөлт гарч, цусгүйдэл болж, байнгын өвдөлттэй	I73	50	1 жил	
		б/Өвчин даамжирч гарын хуруунуудад их хэмжээний үхжил үүсч тайрах мэс засал хийлгэсэн	I73	70	Хугацаагүй	
3.21	Ясны бүтцийн эмгэгүүд (хүнд хэлбэрийн ясны сийрэгжилт, яс зөөлрөлт, остеит пэджетийн, реклингхуазен, бехтеровын өвчин)	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	M81	60	1 жил	
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг	M81 M83 M90.6 M88	70	Хугацаагүй	
3.22	Мөгөөрсний эмгэгүүд (Легга-Кальве-Пертесийн өвчин, остеохондроз, хондродисплазия, остеодисплазия, остеохондропатия)	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	M81 M83 M90.6 M88	60	1 жил	
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг	M91 M42	70	Хугацаагүй	
3.23	Булчин, шөрмөс, зөөлөн эдийн өвчин	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	M60 M61 M62 M63 M68 M70-M79 M76 M79.9	60	1 жил	
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг		70	Хугацаагүй	
3.24	Архаг тофустай, өвчний идэвхжилийн өндөр зэрэгтэй, хүндрэлтэй тулай.	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III		60	1 жил	
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал III-IV, бусад эрхтэн тогтолцоонд хүндрэлтэй		70	2 жил	
Амьсгалын эрхтний эмгэгүүд						
Уушгины амьсгалах талбайг хязгаарласан эмгэгүүд						
3.25	Амьсгалын эрхтний гаж хөгжил, дутуу хөгжил, нуруу, цээжний хэнхэрцгийн деформаци, фибриторакс	а/Амьсгалын дутагдал I, цусны эргэлтийн дутагдал "В" үе шат, Спирографи: VC 56-69% MLV 55-58%, FEV1/VC 74-55%. ЭхоКГ: зүрхний баруун ховдлын агших чадвар дунд зэрэг буурч уушгины гемодинамик алдагдах	J96.1 J94.1 M40	60	2 жил	

		б/Амьсгалын дутагдал II, зүрхний архаг дутагдлын "C" үе шат, Спирографи:VC 50-55%, MLV 51- 54%, FEV1/VC 54-40%. ЭхоКГ: зүрхний баруун ховдлын агших чадвар буурч уушгины гемодинамик алдагдах	J96.1 J94.1	70	2 жил	
		в/Амьсгалын дутагдал III, зүрхний архаг дутагдлын "D" үе шат Спирографи: VC≤50%, MLV50%, FEV1/VC< 40%, ЭхоКГ: баруун ховдлын агших чадвар буурч уушгины гемодинамик алдагдах	J96.1 J94.1	90-100	Хугацаагүй	
3.26	Уушигны завсрын эдийн эмгэгүүдийн улмаас үүссэн фиброз, хөндий	а/Уушгины фиброз: зөгийн үүрийн шинж, амьсгалын архаг дутагдлын II-III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "C" үе шат	J84.1	80	2 жил	
		б/Уушгины фиброз: зөгийн үүрийн шинж, амьсгалын архаг дутагдлын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "D" үе шат	J84.1	90	Хугацаагүй	
		Агаар дамжуулах зам ба цулцангийн эмгэгүүд				
3.27	Гуурсан хоолой тэлэгдэх өвчин	а/Эмийн эмчилгээнд үр дүнгүй, мэс засал хийлгэх шаардлагатай, амьсгалын дутагдлын II зэрэг, зүрхний дутагдлын "B", "C" үе шат	J47	60	1 жил	
		б/ГХТӨ 2 талыг хамарсан, мэс засал хийлгэсэн буюу давтан хийлгэх шаардлагатай, амьсгалын дутагдлын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "C" үе шат илрэх	J47	70	2 жил	
		в/Амьсгалын дутагдлын III зэрэг, уушгины цус алдалтын улмаас цус багадалтын III зэрэг, бөөрний амилоидозын улмаас бөөрний дутагдалын III зэрэг, туралын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "C", "D" үе шатын аль нэг илрэх	J47	80	Хугацаагүй	
3.28	Гуурсан хоолойн багтраа	а/Дунд зэрэг, амьсгалын дутагдлын I-II зэрэг, хөдөлгөөний хязгаарлалт I зэрэг	J45-J46	50	1 жил	

		б/Хүнд зэрэг, амьсгалын дутагдлын II-III зэрэг, зүрхний дутагдлын "В", "С" үе шат, гормон эмчилгээний гаж нөлөөний улмаас дотоод шүүрлийн тогтолцооны үйл ажиллагаа алдагдах (чихрийн шижин, бөөрний дээд булчирхайн дутагдал)	J45-J46	70	2 жил	
		в/Маш хүнд зэрэг, эмчилгээний үр дүн муу, амьсгалын дутагдлын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "D" үе шат, бусад эрхтний талаас органик өөрчлөлт илэрсэн, өөртөө үйлчлэх чадвар алдагдах	J45-J46	80	2 жил	
3.29	Уушигны архаг бөглөрөлт өвчин	а/Амьсгалын дутагдал I зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "В" үе шат, Спирографи: FEV1 50-79%. FEV1/FVC< 0.7, ЭхоКГ: зүрхний баруун ховдлын агших чадвар дунд зэрэг буурч уушгины гемодинамик алдагдах	J44	-	-	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих
		б/Амьсгалын дутагдал II зэрэг, цусны эргэлтийн дутагдал "С" үе шат Спирографи: FEV1 31-49%. FEV1/FVC< 0.7 ЭхоКГ: зүрхний баруун ховдлын агших чадвар буурч уушгины гемодинамик алдагдах	J44	70	2 жил	
		в/Амьсгалын дутагдлын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "D" үе шат, өөртөө үйлчлэх чадвар алдалт III зэрэг, Спирографи: FEV1≤30%. FEV1/FVC< 0.7. ЭхоКГ: баруун ховдлын агших чадвар буурч уушгины гемодинамик алдагдах	J44	80	2 жил	
3.30	Уушигны артерийн бүлэнт бөглөрөл			70	1 жил	
	Хоол боловсруулах эрхтний эмгэг					
3.31	Улаан хоолойн сорвижилт нарийсал, ахалази ээнэгшил алдагдсан үе		K22	50	2 жил	
3.32	Нарийн бүдүүн гэдэсний эмгэг	а/Кроны өвчний хүнд хэлбэр	K50	70	2 жил	
		б/Бүдүүн гэдэсний шархлаат үрэвслийн хүнд хэлбэр	K51	70	2 жил	

		в/Нарийн гэдэсний архаг эмгэг, тэжээлийн хүнд дуталтай: глютены энтеропати, эозинофилт энтеропати, туяа эмчилгээний дараах энтеропати	K90.9 K90 K52	70	2 жил	
3.33	Нойр булчирхайн архаг үрэвслийн дахилтат болон өвдөлттэй хэлбэр		K86	50	1 хүртэлх жил	
3.34	Элэгний эмгэг	а/Элэгний эмгэг Гепатитийн В, Делта вирусын шалтгаант архаг үрэвслийн үед Д вирусийн эсрэг өвөрмөц эмчилгээ (пег-интерферон, булевиртид, лонафарниб) хийх хугацаанд	B18	80	2 жил	
		б/Элэгний цирроз Чайльд-Пьюгийн ангиллаар "А" зэрэг	K74	60	1 жил	
		в/Элэгний цирроз Чайльд-Пьюгийн ангиллаар "В"зэрэг	K74	70	2 жил	
		г/Элэгний цирроз Чайльд-Пьюгийн ангиллаар "С"зэрэг	K74	80	Хугацаагүй	
		д/Порфирины эмгэг, хожуу үеийн арьс, элэгний хэлбэр	E80.1 E80.2	50	1 жил	
		е/Аутоиммуный элэгний эмгэг (аутоиммун гепатит, билиар цирроз гэх мэт бусад эрхтэн тогтолцооны өөрчлөлт илэрсэн байх)	K75.4	80	2 жил	
		Бөөрний эмгэгүүд				
3.35	Бөөрний түүдгэнцэрийн өвчин	а/Архаг гломерулонефрит (цустай шээх хэлбэр), бөөрний биопсийн заалтад нийцсэн үед бөөрний эдийн шинжилгээг хийж онош баталгаажсан байх	N02 N03	50	1 жил	
		б/Архаг анхдагч болон хоёрдогч гломерулонефрит (нефроз, даралт ихсэх, холимог хэлбэр)	N04 N05	70	2 жил	
3.36	Бөөрний судасны эмгэг	Бөөрний судасны төрөлхийн болон олдмол гаж хөгжил, судас дарагдлаас болсон артерийн даралт ихдэлт	I15.0	50	2 хүртэлх жил	
3.37	Төрөлхийн болон эрхтэн тогтолцооны өвчин эмгэгийн үед илрэх нефропати	Хоёрдогч нефропати (нефроз, даралт ихсэх, сувганцрын дутагдлын хам шинжтэй хэлбэр)	N07 N08	70	2 жил	
3.38	Бөөрний дутагдал	а/Цочмог дутагдлын дараах байдал	N17	50	1 хүртэлх жил	

		б/Бөөрний архаг дутагдал IIIб үе /түүдгэнцрийн шүүлтийн хурд 45-30 мл/мин/	N18.3	70	2 жил	
		в/Бөөрний архаг дутагдал IV, V үе /түүдгэнцрийн шүүлтийн хурд 30 мл/мин/-ээс буурсан үед	N18.4 N18.5	80	Хугацаагүй	
Дотоод шүүрлийн өвчнүүд						
3.39	Чихрийн шижин хэв шинж 1 архаг эзэгшил алдагдалтай эсвэл өсөлтийн хоцрогдолтой		E10	70	2 жил	
3.40	Чихрийн шижингийн хожуу үеийн хүндрэлтэй	а/Жижиг судасны хүндрэлтэй (ретинопати, нефропати, невропатийн аль нэг шинж илэрсэн бол)	E11.2 E11.4 E11.3	50	1 жил	
		б/Том судасны хүндрэлтэй (зүрхний шигдээс, тархины цус харвалт, захын артерийн судасны бөглөрөлттэй)	E11.5 E11.6 E11.7	70	2 жил	
		в/Том ба жижиг судасны хүндрэлийн улмаас (хараа бүрэн алдсан, гемодиализад ордог эсвэл бөөр шилжүүлэн суулгах мэс засал хийлгэсэн, шаркогийн хөл үүссэн) эрхтэн тогтолцооны архаг дутагдалтай	E11.7	80	Хугацаагүй	
3.41	Тархмал хордлогот бахуу	а/Бамбайн хордлогын дунд, хүнд зэрэг, эзэгшлийн бус үе	E05	-	-	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих
		б/Бамбайн хордлогын хүнд хэлбэр: нүдний хүнд хэлбэрийн офтальмопати ба зүрхний тогтвортой хэм алдагдал	E05	70	2 жил	
		в/Бамбайн хордлогын хүнд хэлбэр: цусны эргэлтийн дутагдал	E05	80	Хугацаагүй	
		г/Мэс заслын дараах хүндрэлтэй (кальцийн дутагдал гипопаратиреоз, N.recurrens саа)	E20	65	1-2 хүртэлх жил	
3.42	Гипотиреоз	а/Хүнд хэлбэр буюу микседемийн хаван, перикардит	E03	50	1-2 хүртэлх жил	
		б/Төрөлхийн хэлбэр оюуны болон биеийн хөгжлийн илэрхий хоцрогдолтой	E03	70	Хугацаагүй	
3.43	Чихрийн бус шижингийн хүнд хэлбэр			70	2 жил	
3.44		а/Биеийн өндөр 131-140 см бол	E23	60	Хугацаагүй	

	Өнчин тархины ба бусад шалтгаантай өсөлтийн дааврын дутагдал	б/Биеийн өндөр 130 см буюу түүнээс доош бол	E23	70	Хугацаагүй	
3.45	Адреногениталь хам шинж	а/Энгийн эрших хэлбэр	E25	60	1-2 хүртэлх жил	
		б/Давс хаях хэлбэр	E25	70	2 жил	
3.46	Бөөрний дээд булчирхайн архаг дутагдлын хүнд хэлбэр		E27	65	1-2 хүртэлх жил	
3.47	Иценко-Кушингийн өвчин ба хам шинжийн хүнд хэлбэр		E24	70	2 жил	
3.48	Пангипопитуитаризм, гиперпаратиреодизм, феохромоцитома, гиперaлдостеронизм, пролактинома зэрэг ховор тохиолддог дотоод шүүрлийн эмгэгийн хүнд хэлбэр		E22	70	2 жил	
Цусны өвчин:						
3.49	Аплазийн цус багадалт, миелодисплазийн хам шинж		D60 D61	80	2 жил	
3.50	Цус задралын цус багадалт /Шөнийн шээсэнд гемоглобин гарах эмгэг, удамшлын микросфероцитоз, аутоиммун цус задрал, таласеммия, гемоглобинопатия/		D59	70	2 жил	
3.51	Гистоцитоз (Гошегийн өвчин, макрофагийн эмгэгүүд)		D76.1	70	2 жил	
3.52	Цус бүлэгнэлтийн эмгэг /Виллебрандын өвчин, гемофили А ба В/		D66 D67 D68	80	Хугацаагүй	
3.53	Дархлалын шалтгаант ялтас цөөрөх эмгэг (иммун тромбоцитопени)		D69.3	70	2 жил	
3.54	Цочмог лейкеми		C91	100	2 жил	
3.55	Миелопролифератив эмгэгүүд: Архаг миелолейкеми, миелофиброз, жинхэнэ тромбоцитеми, жинхэнэ полицитеми (эритреми)		C92 D75	80	2 жил	
3.56	Лимфопролифератив эмгэгүүд: (Ходжкины бус лимфом, ходжкины лимфом, лимфогрануломатоз, архаг лимфолейкеми)		C81	80	2 жил	
3.57	Парапротейнемийн эмгэг (Түгмэл миелома, плазмоцитома, вальденстромийн макроглобулинемия)		C88 C90	80	2 жил	
3.58	Төрөлхийн тромбоцитопатия		D69.3	70	2 жил	
3.59	Ясны чөмөг, цусны үүдэл эс шилжүүлэн суулгасны дараах үе			90	2 жил	
5.НҮДНИЙ ӨВЧИН						
5.1	Нэг нүдний хараа хэвийн (тохирсон шилээр 0,3 ба үүнээс сайн хараатай), нөгөө нүд нь сохор (0,05-аас дор хараатай)		H15-H48 H52 H53-H54	50	3 жил	
5.2	Зохих эмчилгээ хийлгэсний дараа тохирсон шилээр хоёр нүдний илүү сайн харж байгаа нүд 0,1- 0,3 хараатай (ДЭМБ-ын тодорхойлолтоор дунд зэргийн сул хараат)			70	3 жил	

5.3	а. Зохих эмчилгээ хийлгэсний дараа тохирсон шилээр хоёр нүдний илүү сайн харж байгаа нүд 0,05-0,09 хараатай (ДЭМБ-ын тодорхойлолтоор хүнд зэргийн сул хараат)		80	3 жил	
	б.Харааны талбай хоёр нүдэнд 20° хүртэл нарийссан (төвийн хараа нь хэвийн байсан ч) эсвэл "Глауком өвчний оношилгоо, эмчилгээ"-ний стандартын дагуу хоёр нүдний дунд зэргийн харааны талбайн алдагдалтай				
5.4	а. Зохих эмчилгээ хийлгэсний дараа тохирсон шилээр хоёр нүдний илүү сайн харж байгаа нүд 0,05-аас дор хараатай (ДЭМБ-ын тодорхойлолтоор сохор)		100	Хугацаагүй	
	б. Харааны талбай хоёр нүдэнд 10° хүртэл нарийссан (төвийн хараа нь хэвийн байсан ч) эсвэл "Глауком өвчний оношилгоо, эмчилгээ"-ний стандартын дагуу хоёр нүдний хүнд зэргийн харааны талбайн алдагдалтай				
5.5	Төрөлхийн өнгөт харааны гажигтай (хэвийн өнгөт хараа шаардагдах бүх төрлийн мэргэжил, тухайлбал жолооч, нисэгч, лаборант г.м)		-	-	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих
	6.ЧИХ, ХАМАР ХООЛОЙН ӨВЧИН				
6.1	а/Хоёр чихний сонсгол: Хэнгэргэн хальс нөхөх, дунд чихний нөхөн сэргээх мэс заслын дараа дуу дамжуулах хэлбэрээр сонсголын түвшин /41-45 дБ/,	H70 H71 H72 H90.0-H90.6	60	1 жил	
	б/Хоёр чихний сонсгол: мэдрэл-мэдрэхүйн ба холимог хэлбэрт /41-55 дБ/ бууралттай, чих шуугилттай		60	1 жил	
6.2	Нэг чихний сонсгол: Дунд чихний нөхөн сэргээх мэс заслын дараа дуу дамжуулах болон холимог хэлбэрээр сонсголын түвшин 51-ээс дээш дБ, чих шуугилт болон тэнцвэр алдалт хавсарсан, нөгөө чих нь мэдрэл-мэдрэхүйн /40-ээс дээш дБ/ сонсгол бууралттай, чих шуугих хам шинж хавсарсан	H71 H90.A1 H90.A2 H90.A3	50	2 жил	
6.3	Дунд чихний гаралтай гавал-тархины идээт үрэвсэл, буглааны хүндрэлийн мэс заслын дараах байдалтай сонсгол муу, үг таних чадвар муу, чих шуугих, тэнцвэр алдагдах, уналт таталт, ой ухаан муудах	H70 G06 H90.A3	50	2 жил	

6.4	Дахилтат дунд чихний нөхөн сэргээх мэс заслын дараах байдал: Нэг талын чих сонсгол мэдрэл-мэдрэхүйн /61дБ-ээс дээш/ бууралттай, нөгөө чих нь холимог болон мэдрэл-мэдрэхүйн /51-ээс дээш дБ/ сонсгол бууралттай, сонсгол муу, үг таних чадвар муу, чих шуугих, тэнцвэр алдагдах, хэлярианд өөрчлөлт орсон	H71 H70 H90.A2 H90.A3	60	2 жил	
6.5	Нэг талын чих сонсгол мэдрэл-мэдрэхүйн /81дБ-ээс дээш/ бууралттай, нөгөө чих нь холимог болон мэдрэл-мэдрэхүйн /41-ээс дээш дБ/ сонсгол бууралттай, үг таних чадвар муу, чих шуугих	H66 H70.8 H70.9 H71 H74 H90.A2 H90.A3	60	2 жил	
6.6	Хоёр чихний сонсгол: Мэдрэл-мэдрэхүйн болон холимог хэлбэрийн хүнд зэргийн /71-90 дБ/ бууралттай, үг таних чадвар муу, чих шуугих (Зүрх судасны эмгэгтэй болон бусад эрхтэн системийн хүнд эмгэгийн улмаас мэс заслын эсрэг заалттай)	H70.8 H71 H74 H90.3 H90.6	80	3 жил	
6.7	Олдмол дүлий үед (2 чихний сонсгол 80 дБ-ээс дээш бууралттай бол) хэлтэй бол	H71 H74 H95 H90.3 H90.6	80	Хугацаагүй	
6.8	Төрөлхийн таг дүлий (хэлгүй бол)	H91.3	100	Хугацаагүй	
6.9	Нэг чихний гадна, дунд чихний төрөлхийн гажигтай бөгөөд нөгөө чих нь дамжуулах болон мэдрэл-мэдрэхүйн холимог хэлбэрийн 41 дБ-ээс дээш бууралттай, үг таних чадвар муу	Q16.1 Q17 H90.0 H90.6	60	2 жил	
6.10	Вестибуляр гаралтай, эмийн эмчилгээнд сайжирдаггүй, олон дахилттай толгой эргэлт,, тэнцвэрийн өөрчлөлт (огилт бөөжилт, чих шуугих, сонсгол бууралт хавсарсан), Меньер, сонсгол муу,чих шуугих,тэнцвэр алдагдах, хөдөлгөөний хязгаарлагдмал байдал	H81.0	60	1 жил	
6.11	Тэнцвэрийн мэдрэлийн хавдар, 2 талын вестибуляр гаралтай хавдрын бус, эмийн эмчилгээнд сайжирдаггүй, олон дахилттай толгой эргэлт, тэнцвэрийн өөрчлөлт (огилт бөөжилт, чих шуугих, сонсгол бууралт хавсарсан) хөдөлгөөний хязгаарлагдмал байдал, хэвтрийн дэглэм	D33.3 H81.23 H93.3	70	2 жил	
6.12	Хамрын гаралтай ухархайн ба гавлын хөндийн хүндрэлийн мэс заслын дараах байдал, уналт таталт	J32	60	1 жил хүртэлх	
6.13	Аутоиммунны өвчин, хамрын хөндийн мэс заслын дараах хамрын салстын үрэвсэлт өвчний хүндэрсэн хэлбэр, олон эрхтний дутагдал (Вегенер)	M31.3	50	Хугацаагүй	

6.14	Дууны хөвчийн хоёр талын саа, 10-оос дээш мэс засалд орсон дахилтат хэлбэрийн төвөнхийн папилломатоз, дуугүй болох	J38.0 J38.01 J38.02 B97.7	80	Хугацаагүй	
	Нүүр амны өвчин				
6.15	Протез хийвч үйл ажиллагаа нь сэргэхгүй болсон эрүү тагнайн гажиг	Q35 Q36	70	Хугацаагүй	
6.16	Шүдний болон гэмтлийн гаралтай эрүүний ясны архаг тархмал идээт-үхжилт үрэвслийн улмаас эрүүний 1/3 эсвэл эрүүний үений толгой эрүүтэй хамт тайрагдаж зажлах, залгих, зуултын үйл ажиллагаа алдагдаж нүүрний хэлбэр өөрчлөгдсөн бол	S02	70	2 жил	
6.17	Гэмтлийн улмаас хоншоор ясны Лефор II, III, шанаа ясны биеийн хугарлын үед зажлах, залгих үйл ажиллагаа алдагдаж, нүдний алим ширгэх, нүүрний хэлбэр өөрчлөгдсөн бол		70	2 жил	
6.18	Түлэгдлийн улмаас хамрын нүх нарийсах, дээд доод зовхи гадагш эргэх, дээд, доод уруулын хэлбэр алдагдах, нүүр муруйх, нүүрний гоо сайхны эрс алдагдалд орсон бол	T26 T27	80	Хугацаагүй	
	7. МЭС ЗАСЛЫН ӨВЧИН				
	Уушигны идээт өвчнүүд				
7.1	Өвчний I үе буюу ерөнхий хордлоготой, өвчин ойрхон хурцдаж удаан үргэлжлэх тохиолдлууд	J85	65	1 хүртэлх жил	
7.2	Өвчний III үе буюу биеийн байнгын ерөнхий хордлого илэрхий бөгөөд амьсгалын дутагдал үүссэн бүх биеийн амилойдоз хавсарсан	J86	79	1-2 хүртэлх жил	
	Гялтангийн идээт архаг үрэвсэл				
7.3	Гялтангийн хөндийд идээт цоорхой үүссэн, биеийн ерөнхий хордлого илэрхий болович амьсгалын дутагдалгүй	J90 J94 R09.1	69	1 хүртэлх жил	
	Уушигны хагалгааны дараах байдал				
7.4	Өрөөсөн уушги авахуулсан, биеийн ерөнхий байдал хөнгөн, амьсгалын дутагдалгүй	J95	-	-	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих

7.5	Үрэвсэл, хагалгааны дараа цээжний гялтангийн наалдац ихээр үүссэн, амьсгалын дутагдал илэрсэн	J96	69	2 жил	
7.6	Мэс заслын дараа үүссэн гуурсан хоолой, цээжний хөндийн цорго үүссэн хүндрэлтэй тохиолдол	J95.89	79	2 жил	
Гэдэсний наалдац өвчин					
7.7	а/Нарийн, бүдүүн гэдсэнд хагалгаа хийлгэсний дараа ямар нэг хэлбэрийн цоорхой үүсгэсэн хүндрэлээс шалтгаалж тураал үүссэн	K91	79	1-2 хүртэлх жил	
	б/Нарийн, бүдүүн гэдсэнд хагалгаа хийлгэсний дараа ямар нэг хэлбэрийн цоорхой үүссэн, цоорхойг бөглөх мэс засал 2-оос дээш удаа хийгдсэн, цаашид бөглөх боломжгүй, өөрөө аяндаа бөглөрөх боломжгүй тохиолдолд		90	Хугацаагүй	
7.8	Хоёроос дээш удаа гэдэс нь түгжирч хагалгаа хийлгэсэн, үйл ажиллагааны хямралтай	K65 K66	69	1 жил	
Ходоод, 12 хуруу гэдэсний хагалгааны дараах үе					
7.9	Хагалгааны дараа хоол боловсруулалт муудаж туржл, эцэх бусад хүндрэлтэй	K91	69	1-2 хүртэлх жил	
7.10	Ходоодоо бүрэн тайруулж, зондоор хооллодог	K91.1	79	Хугацаагүй	
Элэг ба нойр булчирхайн өвчнүүд					
7.11	Элэг хатуурах өвчний улмаас дэлүү томорсон, хагалгааны дараах үе (дэлүүний артери бөглөснөөс)	K74	69	1 хүртэлх жил	
7.12	Элэгний бэтэг хагалгааны дараах идээт хөндий, цоорхой, наалдац үүссэн хүндрэлтэй тохиолдлууд	A06.4 B67	79	1-2 хүртэлх жил	
7.13	Элэгний хавдрын улмаас хийгдсэн хагалгаа элэгний судас бөглөх эмчилгээний дараах байдал (хортой, хоргүй) хүндрэл, хордлого	C22 D13.4	79	2 хүртэлх жил	
7.14	Элэг үйланхайтах, өвчний хүнд үеийн мэс заслын дараа	K75	69	1 хүртэлх жил	
7.15	Нойр булчирхайн мэс заслын дараах байдал	K86 K85	79	2 хүртэлх жил	
7.16	Элэгний үүдэн вен залгах мэс заслын дараах үе	K76	79	3 хүртэлх жил	
Бөөр, шээс дамжуулах эрхтний мэс заслын өвчнүүд					

7.17	а/Хоёроос дээш удаа шээдэг сүвний нарийсалд мэс засал хийсэн болович сүвний нарийсал дахисан, нөхөн сэргээх боломжгүй, умдагны дээгүүр гуурстай тохиолдолд	N35 N99 N40	80	Хугацаагүй	
	б/Шээс дамжуулах доод замын эмгэг (Түрүү булчирхайн томрол, сүвний нарийсал)-ийн улмаас шээсний гаралт саатаж бөөрний дутагдалд орвол	D29	90	2 жил	
7.18	а/Давсаг, шээлгүүр, шээдэг сүвний хоргүй хавдрын давтан мэс заслын дараах үе	D41	69	1 жил	
	б/Давсгийг бүрэн авах мэс засал хийлгэсэн, хиймэл давсганд гуурстай тохиолдолд	N32, N99	100	Хугацаагүй	
7.19	а/Давсаг үтрээ болон шулуун гэдэс-үтрээний цоорхой үүссэн шээс задгайрах (Давсаг дурандахад давсаг үтрээний цоорхой оношлогдож, үтрээгээр шээс гарах)	N82.0	69	1 жил	
	б/Шээлгүүр үтрээний цорго үүссэн шээс задгайрах (Давсагт тодосгогч бодис шахаад зураг авахад цоорхой оношлогдож, үтрээ эсвэл шулуун гэдсээр тодосгогч бодис орох)	N36 N82.1	69	1 жил	
7.2	а/Хоёр бөөрөнд 2 см-ээс дээш чулуутай, бөөрний дутагдал илэрсний улмаас дэгээ гуурс (Стент) тавиулсан, эсвэл гадна гуурс (Нефростом) тавиулаад байнга солиулдаг	N20	90	2 жил	
	б/Бөөрөнд усжилт үүссэний улмаас бөөрний дутагдал илэрч дэгээ гуурс (Стент) тавиулсан, эсвэл гадна гуурс (Нефростом) тавиулаад байнга солиулдаг	N99.1	90	2 жил	
	в/Бөөр, шээлгүүрт нөхөн сэргээх мэс засал хийсэн болович өвчин сэдэрсний улмаас байнгын гуурс тавиулсан	N13	90	2 жил	
	г/Ганц бөөрөнд мэс засал хийлгэж бөөрний дутагдлын I-үе эхэлсэн		90	5 хүртэлх жил	
	Бүдүүн шулуун гэдэсний мэс заслын өвчнүүд				
7.21	Бүдүүн, шулуун гэдэс тайрах хагалгааны дараа гэдэсний цоорхой үүссэн	K91	70	1 жил	
7.22	Бүдүүн гэдэсний өвөрмөц гаралтай шархлаат үрэвслийн дахилттай, хүндрэлтэй хэлбэр	K51	69	1-2 хүртэлх жил	
7.23	Парапроктит өвчний улмаас хэд хэдэн удаа хагалгаа хийлгэж байнгын цоорхойтой, мэс засал хийгээд үр дүнгүй	K60.3 K60.4	100	Хугацаагүй	
7.24	Хуниас булчингийн үйл ажиллагаа 50 хувиас дээш алдагдсан тохиолдолд	R15	100	Хугацаагүй	
	Хорт хавдрууд				

7.25	Дурангийн ажилбар, мэс засал, хими, туяа эмчилгээгээр бүрэн эмчлэгдсэн нэн эрт үе (Cancer in situ) болон эрт үеийн (I үе шат) хорт хавдрууд	C00, C01, C02, C03, C04, C06, C05, C07, C08, C09, C10, C15, C16, C18, C19, C20, C22, C23, C24, C25, C26, C32, C33, C34, C37, C38, C39, C40, C41, C43, C44, C48, C49, C50, C53, C54, C56, C60, C61, C67	60	3 жил хүртэлх	
7.26	Онош нь бүрэн батлагдсан II, III үе шатны хорт хавдрууд (Мэс засал, хими, туяа эсвэл хавсарсан эмчилгээ хийгдсэн хавдрууд)		70	5 жил хүртэлх	
7.27	Онош нь бүрэн батлагдсан алсын болон ойрын эрхтэндээ үсэрхийлж IV үедээ орсон хорт хавдрууд		100	Хугацаагүй	
7.28	Хорт хавдрын үе шатнаас үл хамааран хавдрын эмчилгээнүүдийн улмаас биед үүссэн эдгэршгүй өөрчлөлтүүд (индурац, түр хугацаанд болон насан туршид тавигдсан цоргууд, мөч тайрагдсан байдал)		100	Хугацаагүй	
	Хоргүй хавдрууд				
7.29	Хоргүй хавдрын улмаас уушиг, ходоод, элэг бөөр, шулуун гэдэс зэрэг эрхтэн тайрах хагалгаа хийсний дараах байдал	D12, D13, D14, D25, D26, D30	50	2 хүртэлх жил	

7.30	Хоол боловсруулах замын, уушиг ба голтын, эмэгтэйчүүдийн, толгой хүзүүний, бөөр шээсний замын, яс ба зөөлөн эдийн мэс заслаар авагдах боломжгүй хоргүй хавдар ба хавдар төст өвчин	D27, D28, D29, D31, D32, D33, D34	60	2 жил	
Эрхтэн шилжүүлэн суулгах мэс засал					
7.31	а/Эрхтэн шилжүүлэн суулгасан хагалгааны дараах үе: Бөөр шилжүүлэн суулгуулсан өвчтөнд (реципиент) мэс заслын үеийн болон дараах хүндрэлгүй бол	Z94.0	79	2 хүртэлх жил	
	б/Эрхтэн шилжүүлэн суулгасан хагалгааны дараах үе: Бөөр шилжүүлэн суулгуулсан өвчтөнд (реципиент) мэс заслын үеийн болон эмчилгээний дараа 6 сараас 1 жилийн дотор хүндрэл үүссэн бол	Z94.0	89	5 хүртэлх жил	
	в/Эрхтэн шилжүүлэн суулгах донорын хагалгааны дараах үе: Бөөр шилжүүлэн суулгах мэс заслын донорын мэс заслын үеийн болон дараах хүндрэлгүй бол	Z52.4	79	1 хүртэлх жил	
	г/Эрхтэн шилжүүлэн суулгах донорын хагалгааны дараах үе: Бөөр шилжүүлэн суулгах мэс заслын донорын мэс заслын үеийн болон дараах хүндрэлтэй бол	Z52.4	89	3 хүртэлх жил	
	д/Эрхтэн шилжүүлэн суулгасан хагалгааны дараах үе: Элэг шилжүүлэн суулгуулсан өвчтөнд, мэс заслын үеийн болон дараах хүндрэлгүй бол	Z94.6	79	5 хүртэлх жил	
	е/Эрхтэн шилжүүлэн суулгасан хагалгааны дараах үе: Элэг шилжүүлэн суулгуулсан өвчтөнд, мэс заслын үеийн болон дараах хүндрэл өгсөн бол	Z94.6	89	7 хүртэлх жил	
	ё/Эрхтэн шилжүүлэн суулгах донорын хагалгааны дараах үе: Элэг шилжүүлэн суулгах мэс заслын донорын мэс заслын үеийн болон дараах хүндрэл үгүй бол	Z52.6	69	6 хүртэлх сар	
	ж/Эрхтэн шилжүүлэн суулгах донорын хагалгааны дараах үе: Элэг шилжүүлэн суулгах мэс заслын донорын мэс заслын үеийн болон дараах хүндрэлтэй бол	Z52.6	89	1 хүртэлх жил	
8. ЭХ БАРИХ, ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙН ӨВЧИН					
8.1	Төрөх үеийн гэмтэл ба мэс заслын улмаас үтрээ, давсаг, шулуун гэдэсний аль нэгэнд нь цоорхой үүсч өтгөн, шингэнээ барьж чадахгүй болох	O70 O71 O94	60	2 хүртэлх жил	
8.2	Төрөлт болон мэс заслын дараа аарцаг, умай, хэлний гүний хураагуур судасны тромбоз болж хүндэрсэн, явц нь архагшин, хурцдах, хийсэн эмчилгээнд засал аваагүй бол	N82	50	1 хүртэлх жил	
8.3	Умайг бүхлээр эсвэл үтрээн дээгүүр тайрах мэс засал хийгдсэний дараа шээс задгайрах, байнга савирах	O87 O99.8 N99.9	50	1 хүртэлх жил	

8.4	Байнгын шаналгаатай эмэгтэйчүүдийн бэлэг эрхтний болон бусад эрхтний (шулуун гэдэс, элэг, чацархай) хүнд хэлбэрийн эндометроз өвчин		N80	50	1 жил	
8.5	Хүнд, халуун хортой нөхцөлд ажилладаг зуршсан зулбалт, дутуу төрөлттэй эмэгтэйчүүд		O03 O05 O06	-	-	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих
8.6	Мэс засал хийлгэсний дараа хүнд хэлбэрийн аарцгийн хөндийн эрхтний унжилт		N81 N99	60	1 хүртэлх жил	
	9. АРЬСНЫ ӨВЧИН					
9.1	а/Мөөгөн үлдийн хавдрын болон гүвдрүүт хэлбэр		C84.0	70	2 жил	
	б/Мөөгөн үлдийн улайралт үе		C84.1	80	2 жил	
9.2	а/Хайрст үлд, олон жил үргэлжилсэн, тархмал, хөрзөнт, улайралт, үе мөчний хэлбэр	PASI дундаас дээш, биеийн гадаргын 50%, түүнээс дээш талбайг хамарсан	L40	80	2 жил	
	б/Хайрст үлд, олон жил үргэлжилсэн шүүдэст хэлбэр		L40.8	80	2 жил	
	в/Хайрст үлдийн улайралт, үе мөчний, идээт цэврүүнцэрт хэлбэр		L40.1 L40.5	80	2 жил	
9.3	Жинхэнэ цэврүүтэл, арьс, салстыг тархмалаар гэмтээсэн, 6 сараас дээш хугацаагаар үргэлжилж байгаа бол		L10	80	2 жил	
9.4	Удамшлын гаралтай арьсны өвчнүүдийн хүнд хэлбэр	а/Төрөлхийн цэврүүт хөрс хайлал	Q81	80	Хугацаагүй	
		б/Загасан хайрстал, тархмал	Q80	70	Хугацаагүй	
		в/Кератодермийн, тархмал ба хязгаарлагдмал	L85	70	Хугацаагүй	
		г/Нейрофиброматоз	Q85	70	Хугацаагүй	
9.5	Мэдрэл харшлын шалтгаант архаг загатнаат арьсны үрэвсэлт өвчнүүд, атопийн үрэвсэл, 1 жилд 3, түүнээс доошгүй удаа сэдэрсэн, биеийн нийт гадаргуугын 30% ба түүнээс дээш хувийг хамарсан		L20 L20.8	60	2 жил	
9.6	Дюрингийн өвчин	Биеийн гадаргуугийн талбай хамаарахгүй	L13	70	2 жил	
9.7	Пемфигойд /цэврүүшил/		L12	70	2 жил	
	10. ГЭМТЭЛ, СОГОГИЙН ӨВЧИН					

10.1	Суурь ясны хугарал	а/аксоны тархмал гэмтлийн хөнгөн зэрэг,тархины няцралт,хатуу хальсны дээрхи болон доорхи цус хуралт,аалзан бүрхэвчийн доорхи цус хуралт зэрэг гавал тархины гэмтэлтэй хавсараагүй ,12 хос мэдрэлийн талаас гарах алдагдалгүй.	S02.1	50	1 жил	
		б/аксоны тархмал гэмтлийн дунд болон хүнд зэрэг,тархины няцралт,хатуу хальсны дээрхи болон доорхи цус хуралт,аалзан бүрхэвчийн доорхи цус хуралт зэрэг гавал тархины гэмтэлүүдтэй хавсарсан,12 хос мэдрэлийн талаас гарах алдагдалтай, гавал тархины хавсарсан гэмтлийн улмаас мэс засал орсон бол		80	3 жил	
10.2	Гавлын хүнхрээ ясны хугарал	а/аксоны тархмал гэмтэл,тархины няцралт,хатуу хальсны дээрхи болон доорхи цус хуралт,аалзан бүрхэвчийн доорхи цус хуралт зэрэг тархины гэмтэлтэй хавсраагүй,12 хос мэдрэлийн талаас гарах алдагдалгүй/	S02	50	6 сар	
		аксоны тархмал гэмтэл,тархины няцралт,хатуу хальсны дээрхи болон доорхи цус хуралт,аалзан бүрхэвчийн доорхи цус хуралт зэрэг тархины гэмтэлтэй хавсарсан,12 хос мэдрэлийн талаас гарах алдагдалтай,тархины хавсаран гэмтлийн улмаас мэс засалд орсон.		70	3 жил	
10.3	Гавлын цоорхой	а/3 см болон түүнээс доош мэс заслын дараах гавлын ясны дутмагшил	T90.2	50	1 хүртэлх жил	
		б/3 см болон түүнээс дээш мэс заслын дараах гавлын ясны дутмагшил		70	3 хүртэлх жил	
10.4	Тархи бяцарч гэмтсэн, тархины аалзан бүрхэвчийн дээр, доор цус хурсан, тархины эдийн гүн дэх цус хуралт		S08	70	3 хүртэлх жил	
	Эрүү нүүрийн гэмтэл					

10.5	Эрүү ясны гурвалсан болон бяцарч ясны дутмагшил үүссэн хугарал, нүүрний олон ясны нийлмэл хугарлууд	S02.6 S02.7	70	2 хүртэлх жил	
Атгаал чөмөгний толгойн гаднах ба доторхи хугарал					
10.6	Атгаал чөмөгний толгойн анатомийн хүзүүний хугарал, (толгойн үхжил үүссэн бол) үйл ажиллагааны алдагдалтай	S42.2	60	2 хүртэлх жил	
10.7	Атгаал чөмөгний гандан хэсгийн хугарлын бороолоогүй, бороололт удааширсан, хуурамч үе үүссэн, яс онгойж дутсан, тэжээлийн ба үйл ажиллагааны алдагдалтай	S42.3 S42.4 S42.7 S42.8	50	2 хүртэлх жил	
Атгаал чөмөгний булууны үе дайрсан хугарал					
10.8	Булуу дайрч Т ба Y хэлбэрээр хугараад удсан ба буруу байрлалд бороолж үйл ажиллагаа нь алдагдсан тохойн үений хөдөлгөөний хомсдол үүссэн хугарал	S42.4 S43 S44 S46	50	2 хүртэлх жил	
10.9	Толгойт ёврон, булуу хугараад үений завсарт орж хавчигдсан эсвэл дотор талын товгор хугараад богтосны мэдрэлийг дарснаас гарын үйл ажиллагаа алдагдсан	S47 T02.2 T02.4	50	1-2 хүртэлх жил	
Шуу, богтосны дээд төгсгөлийн үе дайрсан хугарал					
10.10	Шуу ясны монтежда, галейци зөрүүтэй хугарал, мултрал	S52 S53 S54 S56 S57 S59 S62 S62	50	1 хүртэлх жил	
10.11	Шууны тэжээл алдагдлын фолькманы хомсдол, Зудекийн хам шинж		50	1 жил	
10.12	Бугуйн жижиг яснуудын (сар ба завь хэлбэрт) хугарал, бороолоогүй, өвдөлттэй, үйл ажиллагааны алдагдалтай		50	2 хүртэлх жил	
Алганы олон шивнүүр ясны хугарал					
10.13	Сарвууны 1, 2, 3 хурууны нугалагч, тэнийлгэгч шөрмөсний гэмтлийн үлдэц	S56 S62.2 S62.5 S64 S66 S67	50	1-2 хүртэлх жил	
Хүзүү,нурууны ясны хугарал					
10.14	Хүзүүний ясны шахагдсан хугарал эсвэл дутуу мултраад нугасаа дараагүй бол	S12 S13 S14 S16 T02 S22 S23 S24 T02.1	50	2 хүртэлх жил	
10.15	Сээр, харцага, нурууны нугасаа дараагүй хугарал, нэг буюу 2-3 нурууны их бие шахагдаж эсвэл нум нь хугараад нугасаа дараагүй		50	2 хүртэлх жил	
Аарцаг сүүжний ясны хугарал					

10.16	Аарцгийн дээд, доод цагираг тасарсан хугарал, мултрал зөрөөтэй бороолж эдгэрсэн, аарцагны хэлбэр алдагдсан	S32 S33 S34	60	2 хүртэлх жил	
10.17	Аарцгийн цагираг хагас буюу бүрэн тасарсан хугарал (мальгена хэлбэрийн хугарал)		50	2 хүртэлх жил	
10.18	Аарцгийн хөндийн эрхтний гэмтэлтэй хавсарсан нийлмэл хугарлууд	S37 S38 S39 T02.7	70	2 хүртэлх жил	
10.19	Сүүжний тогооны ирмэгийн хугарлын үлдэц	S32.4	60	2 хүртэлх жил	
Доод мөчдийн гэмтэл,согог					
10.20	а/Түнхний болон өвдөгний хиймэл үе суулгасан 3 сарын хугацаанд хүндрэл үүсээгүй бол	S72 S72.2 S72.3 T2.3 T02.5	60	2 хүртэлх жил	
	б/Дунд чөмөгний хүзүү ба гандан хэсгийн зөрөөтэй бороололт, ясны тэжээл алдагдал, хуурамч үе үүссэн, гишгэх үйл ажиллагаа алдагдсан, хөл урт богино болсон		60	2 хүртэлх жил	
10.21	Дунд чөмөгний хүзүү ба гандан хэсгийн хугарал /мэс заслын дараахь үе, бороо удааширсан, хөлийн гишгэх, явах үйл ажиллагаа алдагддсан, хөл урт богино болсон/		60	2 хүртэлх жил	
10.22	Өвдөгний үе доторх хугарал, хагас ба бүрэн мултрал, урд хойд чагтан холбоос, дотор гадна холбоосуудын ужиг гэмтэл	S82 S83 S86 M23 M24 M25	50	1-2 хүртэлх жил	
10.23	Шилбэний 2 яс хугарсан, мэс заслын дараахь үе	S82.7 S87	50	1-2 хүртэлх жил	
10.24	Шаант чөмөгний хуурамч үе үүссэн, бороолоогүй, бороо удааширсан, ясны дутмагшилтай	S82.2	50	1-2 хүртэлх жил	
10.25	Гэмтлийн шалтгаантай шилбэ тавхайн мэдрэл судасны хавсарсан гэмтэлтэй хугарлын үлдэц (Фолькманы хомсдол)	S84	50	1-2 хүртэлх жил	
10.26	Шагайн үе дайрсан хугарал, хавчаар яснуудын хугарал, мултрал, шаант тахилзуур ясны үелэмжийн (сендосмоза) гэмтлийн үлдэц	S82.8	50	2 хүртэлх жил	
10.27	Тавхайн жижиг яснууд улны шивнүүрүүдийн хугарал, мултрал буруу бороолсон үед улны хүрээ өөрчлөгдөж үйл ажиллагаа алдагдаж гишгэхэд их эмзэглэлтэй	S92 S93 S94 S96	50	2 хүртэлх жил	
10.28	Өсгий, шагайн яснуудын зөрөөтэй хугарал буюу мултрал бяцрал (мэдрэл тэжээлийн дутагдал, шархлаатай бол)	S94 S97	50	1 хүртэлх жил	
Хавирганы ясны хугарал					
10.29	Олон хавирга хугарч зөрөөтэй бороолж эдгэрэх, цээжний хэлбэр дүрс алдагдаж амьсгалын дутагдалтай бол	S22.4	50	2 хүртэлх жил	
Түлэнхийн өвчин					

10.30	Түлэгдэлтийн улмаас мөчдийн 1-2 үе болон хүзүү их биеийн хөдөлгөөн хязгаарласан сорвижилтын үед (гар, хөлийн хуруунаас бусад)			50	2 хүртэлх жил	
10.31	Түлэгдэлтийн улмаас тэжээлийн дутагдлын шарх үүссэн (2 сараас дээш хугацаанд эдгээгүй архаг шархлаа)			50	1 хүртэлх жил	
10.32	III-ын А,Б IV зэргийн түлэгдэл биеийн гадаргуун 15-аас дээш хувийг хамарсан тохиолдлын үлдэц (харшил, дерматит)		T21.3 T21.7 T22 T23 T24	70	3 жил	
10.33	Түлэнхийн уршгаар гарын эрхий, долоовор, дунд хуруунуудын үйл ажиллагаа нөхөн сэргээх мэс засал эмчилгээнд засагдаагүй болон мухар болсон бол		T25	50	3 жил	
10.34	3, 4 дүгээр зэргийн түлэнхийн улмаас цөройн суналт багассан, үений хөдөлгөөн хомсдсон, нөхөн сэргээх мэс засал эмчилгээнд засагдаагүй бол		T31.1 T31.9	70	3 жил	
10.35	Биеийн гадаргууны 18 хувиас бага талбайтай 3, 4 дүгээр зэргийн түлэгдлийн улмаас гар, хөл, хүзүү, толгойн хөдөлгөөнийг эрс хязгаарласан нөхөн сэргээх мэс засал эмчилгээнд засагдаагүй бол сорви бол		T32	65	Хугацаагүй	
	Том үений хөдөлгөөн алдагдалт					
10.36	Нуруу гулсалтын хүнд хэлбэрийн үед нуруу 0.5 мм-ээс дээш гулсалт ба нугасны суваг нарийссан тохиолдолд		M43.1	50	1 жил	
10.37	а/Том үе (өвдөг, түнх, мөр, тохой, шагай), жижиг үе (бугуйнаас урагших жижиг үенүүд, тавхайн шивнүүрийн үенүүд) хөдөлгөөнөө 40 хувийг хийж чадахгүй үйл ажиллагааны алдагдалтай бол		M15 M16 M17	60	2 хүртэлх жил	
	б/Том үе (өвдөг, түнх, мөр, тохой, шагай), жижиг үенүүд (бугуйнаас урагших жижиг үенүүд, тавхайн шивнүүрийн үенүүд) буруу байрлалд хөдөлгөөнгүй бороолж үйл ажиллагаа нь их хэмжээгээр алдагдсан, өвчний хүнд хэлбэр			70	2 жил	
10.38	Дунд чөмөгний хүзүүний өнцөг багасалт 1 эсвэл 2 талдаа,хүнд хэлбэр нуруу хотойлттой, хөл богиносолт, өвдөлттэй хавсарсан тохиолдолд, гандан хэсгийн О ба Х хэлбэрийн муруйлттай		Q65	60	2 жил	
10.39	Түнхний төрөлхийн мултралын үед үений хэлбэр хөдөлгөөн алдагдах өвчний шинж тэмдэгтэй, нуруу, аарцагт өөрчлөлт орсон тохиолдолд		Q65	60	2 жил	
	Тайралтууд					
	Хөлний тайралтууд					
10.40	Шилбэ аль нэг түвшинд мухар	а/ 1 тал	S88	60	Хугацаагүй	
		б/ 2 тал		70	Хугацаагүй	
10.41	Гуя аль нэг түвшинд мухар бол	а/ 1 тал	S78	70	Хугацаагүй	
		б/ 2 тал		100	Хугацаагүй	
10.42	Хөлийн хуруунууд тайрагдсан тулах эрхтний үйл ажиллагаа хүндээр алдагдсан	а/ 1 тал	S98.2	50	Хугацаагүй	
		б/ 2 тал		70	Хугацаагүй	

10.43	Түнхний үеэр тайрагдсан	а/ 1 тал	S78	70	Хугацаагүй	
		б/ 2 тал		100	Хугацаагүй	
10.44	Хөлийн тавхай Шпорын үеэр, Лисфранкийн үеэр тайралт хийгдэж мухар болсон тохиолдолд	а/ 1 тал	T05.2 S98	60	Хугацаагүй	
		б/ 2 тал		70	Хугацаагүй	
		Гарын тайралтууд				
10.45	Нэг гар аль нэг түвшинд мухар		S48 S58	60	Хугацаагүй	
10.46	Нэг гар аль нэг түвшинд мухар, нөгөө гарын үйл ажиллагаа хязгаарлагдсан		S68	70	Хугацаагүй	
10.47	Хоёр гар аль нэг түвшинд мухар		T05 T05.2	90	Хугацаагүй	
10.48	Гарын эрхий хуруу угийн үеэр эсвэл нэг гарын бусад 2 болон түүнээс дээш хуруу 2 дугаар үеэр тайрагдсан тохиолдол	а/ 1 тал	S68 S68.2	50	Хугацаагүй	
		б/ 2 тал		70	Хугацаагүй	
10.49	Мөр тохой, өвдөгний дурангийн хагалгааны дараах үе		S42 S49 S52	50	6 хүртэлх сар	
10.50	а/Мөр, түнх, тохой, өвдөг, шагайн хиймэл үе хийлгэсний дараах үе		Z96.6	60	2 хүртэлх жил	
	б/Мөр, түнх, тохой, өвдөг, шагайн хиймэл үе хийлгэсний дараа үйл ажиллагаа сэргээгүй эсвэл хүндрэл өгсөн тохиолдолд		T84	65	1 жил	
	в/ Мөр, түнх, тохой, өвдөг, шагайн хиймэл үе хийлгэсний дараа үйл ажиллагаа сэргээгүй эсвэл хүндрэл өгсөн тохиолдолд (2 талдаа)		Z96.6	70	Хугацаагүй	
10.51	а/Мөрний үеэр байрандаа хөших, мөр эргүүлэгч нударга булчингийн ужиг гэмтэл үйл ажиллагааны алдагдлын 1,2-р зэрэг		S44 S46 M75			Хөдөлмөрийн нөхцөл солих
	б/Мөрний үеэр байрандаа хөших, мөр эргүүлэгч нударга булчингийн гэмтэл, үйл ажиллааны их хэмжээний алдагдал, 3,4-р зэрэг өвчний хүнд хэлбэр			50	1 жил	
10.52	Шууны болон дундын богтны мэдрэхүй болон хөдөлгөөний гүнзгий өөрчлөлттэй архаг гэмтэл 0-2 балл		S54	50	1 жил	
		Толгой хэсгийн тайралтууд				
10.53	Толгой хэсэгт хуйх тайрагдах, тасрах		S08	50	1 жил хүртэлх	
10.54	Толгойн хэсэг гэмтлийн улмаас тайрагдах		S08.8 S08.9	50	1 жил хүртэлх	

4. МЭДРЭЛИЙН ӨВЧИН							
Д/д	Өвчний онош	ICF бүлэг: бие махбодийн үйл ажиллагаа ба бүтэц (b, s код)	ICF бүлэг: идэвх ба оролцоо (d,e код)	Өвчний код (Өвчний олон улсын 10-р ангилал)	Бэрхшээлийн үнэлгээ	Хувь хэмжээ	Хугацаа
ТАРХИНЫ ЭМГЭГ							
1.4.1	Тархины харвалтын (инсульт) үлдэц урхаг, судасны мэс заслын дараах ба тархины судасны эмгэгийн уршиг	• Танин мэдэхүй ба сэтгэл хөдлөлийн өөрчлөлтүүд; Хэлгүйдэл (бүх төрлийн афази); • Харааны орон зайн алдагдал, харааны талбайн өөрчлөлт; Тэнцвэрэл, зан төрхийн органик өөрчлөлт; Төвийн ба захын мэдрэлийн, үений шалтгаант, эмэнд тэсвэртэй өвдөлт; • Гүн мэдрэхүйн алдагдал,	• Сурах, мэдлэг ашиглах чадвараа алдах (шинэ зүйл сурах, асуудлыг шийдвэрлэх, санаачлах чадвар сулрах); • Харилцааны чадвар алдах (сонсож буюу уншиж ойлгох, мэдээлэл өгөх чадвар алдагдах, мэдээллийн хэрэгслийг ашиглаж чадахгүй); Хөдлөх чадвар алдагдах	I60 I61 I62 I63 I67.1 I67.3 I67.4 I67.5 I69	а/Бартел-индекс 80-95 оноо Өргөтгөсөн Бартел- индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо	50	2 жил хүртэл

		• Чангарсан саажилтаас үүдэлтэй контрактур; • Хөдөлгөөн илт хязгаарлагдсан саа; • Эмэнд дасалтай эпилепси • Аарцгийн үйл ажиллагаа алдагдах (шээс,өтгөн хоригдох эсвэл задгайрах); Бульбар (хуурамч бульбар) саатай холбоотой хэл залгиурын өөрчлөлт;	(биеийн байрлал өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх чадвар алдагдах, алхах зай богиносох, шатаар өгсөх, тээврийн хэрэгслээр бие даан явж чадахгүй байх); • Өөрийгөө арчлах чадвар алдагдах (хувцаслах, бие засах, ариун цэвэр сахих, хооллох зэрэг өдөр тутмын үйлдлийг бие даах гүйцэтгэх чадвар алдагдах); • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх зэрэг үйлдэл гүйцэтгэж чадахгүй); • Хүн хоорондын харилцааны чадвар алдагдах (хүнтэй танилцах, харилцааг хадгалах, сэтгэл хөдлөлийг хянах); • Амьдралд чухал үйлдэл хийх чадвар алдагдах (сурах, ажил хийх, бие даан тооцоо хийх, банкны данс хянах г.м.); • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхдийхөөр зочлох чадвар алдагдах);		б/Бартел-индекс 60-75 оноо Өргөтгөсөн Бартел- индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	60	2 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо Өргөтгөсөн Бартел- индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	Хугацаагүй
					г/Бартел-индекс ≤35 оноо, Өргөтгөсөн Бартел- индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй
1.4.2	Тархмал хатуурал, түүнтэй төстэй тархи нугасны аутоиммун шалтгаант үрэвслийн үлдэц урхаг (оптикомиелит Девик, Бехчетийн өвчин, нейросаркоидоз, системийн	• **Хөдөлгөөний үйлийн өөрчлөлт:** чангарсан саажилт, тэнцвэрийн өөрчлөлт, чичигнэсэн салганал хөдөлгөөний эвсэл эвдүй алдагдах, дистони, дизартри, контрактур • **Хэдрэхүйн өөрчлөлт ба өвдөлт:** хараа буурах(сохрол), харах талбайн хязгаарлалт, диплопи, орон зайн баримжаа алдагдах,мэдрэхүйн	• Сурах, мэдлэг ашиглах чадварын алдагдал (шинэ зүйл сурах, асуудлыг шийдвэрлэх, санаачлах чадвар алдагдах); • Харилцааны чадварын алдагдал (сонсож буюу уншиж ойлгох, мэдээлэл өгөх чадвар алдагдах, мэдээллийн	G35 G36 G37	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо, эсвэл Өргөтгөсөн Курцке үнэлгээ 1-2,5 оноо	50	1 жил

	коллагенозын ТМТ-ны хэлбэр гэх мэт)	тэнцвэргүйдэл, өвдөлт, бадайралт, чих шуугих г.м. мэдрэхүйн хүрээний өөрчлөлтүүд; • **Оюуны чадамж буурах:** ядарч сульдах, идэвх санаачлага буурах, баримжаа алдагдах, оюун ухааны ерөнхий чадавх буурах, сэтгэл хөдлөл тогтворгүйдэх, бухимдах, зан төрх өөрчлөгдөх, анхаарал төвлөрөлт сулрах, сэтгэн бодох чадвар удаашрах, хийсвэрлэн төсөөлөх буурах, уян хатан байдлаа алдах г.м. • **Бодисын солилцоо, дотоод шүүрэл, хоол боловсруулах эрхтний өөрчлөлт:** аарцгийн үйл ажиллагааны өөрчлөлт, халуун хүйтэн тэсвэрлэх чадвар алдагдах г.м.	хэрэгслийг ашиглаж чадахгүй байх); • Хөдлөх чадвар алдагдах (биеийн байрлал өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх чадвар алдагдах, алхах зай богиносох, шатаар өгсөх, тээврийн хэрэгслээр бие даан явж чадахгүй байх); • Өөрийгөө арчлах чадвар алдагдах (хувцаслах, бие засах, ариун цэврийг сахих, хооллох зэрэг өдөр тутмын үйлдэлд бие даах чадвар алдагдах); • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх зэрэг үйлдэл гүйцэтгэж чадахгүй); • Хүн хоорондын харилцааны чадвар алдагдах (хүнтэй танилцах, харилцааг хадгалах, сэтгэл хөдлөлийг хянах); • Амьдрахуйн чухал үйлдэл хийх чадвар алдагдах (сурах, ажил хөдөлмөр эрхлэх хийх, бие даан тооцоо хийх, банкны данс хянах г.м.); • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхөдтэй уулзах зочлох чадвар алдагдах);		б/Бартел-индекс 60-75 оноо, Өргөтгөсөн Бартел- индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо, эсвэл Өргөтгөсөн Курцке үнэлгээ 3-4,5 оноо	60	1 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо, Өргөтгөсөн Бартел- индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо, ЭСВЭЛ Өргөтгөсөн Курцке үнэлгээ 5-6,5 оноо	70	2 жил
					г/Бартел-индекс ≤35 оноо, Өргөтгөсөн Бартел- индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо, эсвэл Өргөтгөсөн Курцке үнэлгээ 7-9,5 оноо	80	Хугацаагүй
1.4.3	Төв мэдрэлийн тогтолцооны үрэвслийн дараах урхаг үлдэц(нян, вирус, мөөгөнцөр, шимэгч хорхойн) шалтгаант менингит,	• **Хөдөлгөөний өөрчлөлт:** энцефалит, тархины буглаа, идээт менингитийн дараах саа, саажилт: нүд, нүүр, хэл залгиурын; талбиеийн болон өрөөл саа, хоссаа/дөрвөлсаа;	• Сурах, мэдлэг ашиглах чадварын алдагдал (шинэ зүйл сурах, асуудлыг шийдвэрлэх, санаачлах чадвар алдагдах) • Харилцааны чадварын алдагдал (сонсож буюу уншиж	G00 G01 G02 G04 G05 G06 G08 G09	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо	50	1 жил хүртэл

	менингоэнцефалит, тархи буюу нугасны буглаа, ДОХ-ын шалтгаант ТМТ-ны үрэвсэл, нейроборрелиоз г.м.)	тэнцвэрийн өөрчлөлт, дискинези, дистони • **Мэдрэхүйн өөрчлөлт ба өвдөлт:** харааны бууралт, талхараагүйдэл (харааны талбайн хязгаарлалт), янгийн өвдөлт, өнгөц, гүний мэдрэхүйн өөрчлөлт; • **Оюуны чадамжийн бууралт:** эпилепсийн уналт таталт, анхаарал төвлөрөлт ба ой санамжийн бууралт, төрх үйлийн өөрчлөлт • **Аарцгийн эрхтний үйлийн алдагдал:** өтгөн, шээс задгайрал эсвэл хоригдох	ойлгох, мэдээлэл өгөх чадвар алдагдах, мэдээллийн хэрэгслийг ашиглаж чадахгүй байх) • Хөдлөх чадвар алдагдах (биеийн байрлал өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх чадвар алдагдах, алхах зай богиносох, шатаар өгсөж чадахгүй байх, тээврийн хэрэгслээр бие даан явж чадахгүй байх) • Өөрийгөө арчлах чадвар алдагдах (хувцаслах, бие засах, ариун цэврийг сахих, хооллох зэрэг өдөр тутмын үйлдэлд бие даах чадвар алдагдах) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх зэрэг үйлдэл гүйцэтгэж чадахгүй байх) • Хүн хоорондын харилцааны чадвар алдагдах (хүнтэй танилцах, харилцааг хадгалах, сэтгэл хөдлөлийг хянах) • Амьдралд чухал үйлдэл хийх чадвар алдагдах (сурах, ажил хийх, бие даан тооцоо хийх, банкны данс хянах г.м.) • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхөдтэй уулзах, зочлох чадвар алдагдах)		б/Бартел-индекс 60-75 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	60	1 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	2 жил
					г/Бартел-индекс ≤35 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй
1.4.4	Тархины хавдрын урхаг үлдэц (мэс засал, хими ба туяа эмчилгээний дараах байдал)	• **Хөдөлгөөний өөрчлөлт**: саажилт: талбие, дөрвөн мөч, нүд,хэл залгиур; тэнцвэргүйдэл, хөдөлгөөний эвсэл эвдүйн өөрчлөлт • **Мэдрэхүйн өөрчлөлт ба өвдөлт:** толгойн эргэлт, сонсголын өөрчлөлт, харах талбайн хязгаарлалт, талласан өвдөлт, ян	• Сурах, мэдлэг ашиглах чадвар буурах (шинэ зүйл сурах, асуудлыг шийдвэрлэх) • Харилцааны чадвар алдагдах (мэдээлэл өгөх, мэдээллийн хэрэгслийг ашиглах) • Хөдлөх чадвар алдагдах (биеийн байрлалаа өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх эвсэл	G97 C71 C72 D33	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо	65	2 жил хүртэл

		• **Оюуны чадамжийн бууралт:** эпилепсийн уналт таталт, анхаарал төвлөрөлт ба ой санамжийн бууралт, төрх үйлийн өөрчлөлт, хэлгүйдэл, үйлдэлгүйдэл • **Аарцгийн эрхтний үйлийн алдагдал:** баас шээс задгайрах эсвэл хоригдох	алдагдах, алхах зай богиносох, шатаар явах, тээврийн хэрэгслээр бие даан явах) • Өөрийгөө арчлах чадвар алдагдах (хувцаслах, бие засах, ариун цэврийг сахих, хооллох г.м.) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх г.м.) • Хүн хоорондын харилцааны чадвар алдагдах (хүнтэй танилцах, харилцааг хадгалах, сэтгэл хөдлөлийг хянах) • Амьдралд чухал үйлдэл хийх чадвар алдагдах (сурах, ажил хийх, бие даан тооцоо хийх, банкны данс хянах г.м.) • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхөдтэй уулзах, зочлох г.м.)		б/Бартел-индекс 60-75 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	60	2 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	Хугацаагүй
					г/Бартел-индекс ≤35 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй
1.4.5	Эпилепси	• **Хүнд хэлбэрийн эпилепсийн урхаг- сэтгэцийн өөрчлөлт:** санаачлага буурах, оюуны ерөнхий чадвар буурах, сэтгэл хөдлөл	• Сурах, мэдлэг ашиглах бэрхшээл(шинэ юм сурах, бэрхшээлийн гарцыг олох, шийдвэр гаргах, зоригтой	G40	Эпилепсийн уналт таталтын хэлбэр, хүндийн зэрэг, давтамж ба гэмтэх эрсдэлийн шалгуураас хамаарна (тайлбар хэсгийг хар).		

		тогтворгүйдэх, зан төрхийн өөрчлөлт, анхаарал төвлөрөлт буурах, ааш авир огцом, догшин, сэтгэхүй удаашрах, хийсвэр сэтгэхүй хязгаарлагдмал, дасан зохицох чадвар буурах, ойлгох, хүлээн зөвшөөрөх чадвар доройтох. • **Эпилепсийн уналт таталтын үед илэрч болох шинж тэмдгүүд:** Хөдөлгөөний өөрчлөлт: миоклонус, булчингийн тонус ихсэх буюу буурах Мэдрэхүйн өөрчлөлт, өвдөлт: бадайралт, хараа, сонсголын өөрчлөлт, хэвлий цээжний өвдөлтүүд, толгой эргэх • **Ухамсар, оюуны өөрчлөлт:** баримжаа алдагдах, ухамсарт ухаан алдах хэл ярианы өөрчлөлт: дультираа (дизартри) Дотор эрхтэн, аарцгийн эрхтний үйлийн алдагдал: хэвлийн аура, дотор муухайрах, мэдээгүй бие засах	шийдэмгий байх чадвар муудах), Хөдлөх чадвар алдах (тээврийн хэрэгслээр бие даан явах) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдах(дэлгүүрээс хүнс цуглуулах) • Хүн хоорондын харилцааны чадвар буурах (хүнтэй танилцах, харилцааг хадгалах, сэтгэл хөдлөлөө хянах) • Амьдрахуйн чухал үйлдэл хийх чадвар буурах (сурах, ажил хийх, бие даан тооцоо хийх, санхүүгээ хянах г.м.) • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхдийхөөр зочлох г.м.). • Угсарч унаж татсаны дараа хэсэг хугацаанд дараах чадвар алдагдаж болно: • Харилцааны чадвар алдагдах (жишээ: хүний яриаг ойлгох, бичсэн зүйлийг ойлгох, мэдээлэл өгөх, холбооны хэрэгсэл ашиглах), • Өөрийгөө арчлах чадвар буурах (жишээ: хувцаслах, биеэ засах, биеэ угаах, хооллох г.м.), • Хөдлөх чадвар алдагдах (жишээ: биеийнхээ байршил өөрчлөх, юм өргөх, барих, алхах зай богиносох, шатаар өгсөж уруудах).		Маш ховор уналт: (тархмал [их] ба нийлмэл-хэсэгчилсэн уналтын давтамж нэг жилээс хол зайтай; жижиг ба энгийн хэсэгчилсэн уналтууд хэдэн сараас хол зайтай), БА гэмтэх эрсдэлийн шалгуур "0, A" Ховор уналт: (тархмал [их] ба нийлмэл-хэсэгчилсэн уналтын давтамж хэдэн сарын зайтай; жижиг ба энгийн хэсэгчилсэн уналтууд хэдэн 7 хоногийн зайтай) БА гэмтэх эрсдэлийн шалгуур "0, A, B"	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
					Уналтын давтамж дунд зэрэг: (тархмал [их] ба нийлмэл-хэсэгчилсэн уналтын давтамж хэдэн 7 хоногийн зайтай; жижиг ба энгийн хэсэгчилсэн уналтууд хэдэн хоногийн зайтай) БА гэмтэх эрсдэлийн шалгуур "B, C, D"	60	1 жил
					Уналтын давтамж өндөр: (тархмал [их] ба нийлмэл-хэсэгчилсэн уналтын давтамж хэдэн 7 хоног бүрт; тархмал буюу олон	70	2 жил

					голомтот уналт таталт угсарч илрэх; жижиг ба энгийн хэсэгчилсэн уналтууд өдөр бүр) БА гэмтэх эрсдэлийн шалгуур "C, D" (2-3) эмэнд тэсвэртэй		
1.4.6	Гавал-тархины гэмтлийн үлдэц урхаг	• **Сэтгэцийн өөрчлөлт:** идэвх санаачлага буурах, ядарч сульдах, сэтгэл хөдлөл тогтворгүйдэх, зан төрхийн өөрчлөлт, анхаарал төвлөрөлт, ой санамж буурах, будлиу болох, удаан сэтгэх, хийсвэр сэтгэхүй буурах, асуудал шийдвэрлэх муудах, дасан зохицох, хүлээн зөвшөөрөх чадвар буурах, хэлгүйдэл, үйлдэлгүйдэл, үгүйсгэл • **Хөдөлгөөний үйлийн өөрчлөлт:** саажилт: талбие, нүд, нүүр, хэл залгиур; тэнцвэргүйдэл, хөдөлгөөний эвслийн алдагдал, дизартри, контрактур • **Мэдрэхүйн өөрчлөлт ба өвдөлт:** өвдөлт, толгойн эргэлт, үнэрлэх, амтлах, сонсголын өөрчлөлт, харах талбайн хязгаарлалт Аарцгийн эрхтний үйлийн алдагдал: баас, шээс задгайрах эсвэл хоригдох	• Сурах, мэдлэг ашиглах чадварын алдагдал (шинэ зүйл сурах, асуудлыг шийдвэрлэх) • Харилцааны чадварын алдагдал (мэдээлэл өгөх, мэдээллийн хэрэгслийг ашиглах) • Хөдлөх чадвар алдагдах (биеийн байрлал өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх эвсэл алдагдах, алхах зай богиносох, шатаар явах, тээврийн хэрэгслээр бие даан явах) • Өөрийгөө арчлах чадвар муудах:(хувцаслах, бие засах, ариун цэвэр сахих, хооллох г.м.) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх г.м.) • Хүн хоорондын харилцааны чадвар алдагдах (хүнтэй танилцах, харилцааг хадгалах, сэтгэл хөдлөлийг хянах) • Амьдрахуйн чухал үйлдэл хийх чадвар муудах (сурах, ажил	G91.3 G93.0 G93.5 G93.49	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо	50	2 жил хүртэл
					б/Бартел-индекс 60-75 оноо, Өргөтгөсөн Бартел-индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	60	1 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо, Өргөтгөсөн Бартел- индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	Хугацаагүй

			хийх, бие даан тооцоо хийх, банкны данс хянах г.м.)		г/Бартел-индекс ≤35 оноо, Өргөтгөсөн Бартел- индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй
1.4.7	Хөдөлгөөний эмгэг (Паркинсоны өвчин, паркинсонизм, дистони)	• **Хөдөлгөөний өөрчлөлт:** булчингийн тонус ихсэнэ, Хөдөлгөөний удаашрал, хөшингө, эмгэг хөдөлгөөн, тэнцвэрийн өөрчлөлт, хөдөлгөөний эвсэл буурах, албадмал байрлал, контрактур • **Мэдрэхүйн өөрчлөлт, өвдөлт:** өвдөлт бүхий булчингийн чангарал, бадайралт, хараань өөрчлөлт, үнэр амт ялгахгүй • **Сэтгэцийн өөрчлөлт:** оюуны бууралт,хэл яриа сэтгэхүй удаашрах [брадифрени], сэтгэл гутрал, нойрны өөрчлөлт, хий үзэгдэл, айдас, тэнэгрэл, ядарч сульдах шинж • **Дуу авиа, хэл ярианы өөрчлөлт**: дуу намсах, гунших, удаашрах, хэл цуцах Шээсний замын тогтолцооны үйлийн алдагдал: шээс хоригдох эсвэл дусагнах • **Зүрх-судасны тогтолцооны өөрчлөлт:** даралт огцом буурах, ихсэх, зүрх дэлсэх, ортостатик хөдлөл • **Ходоод-гэдэсний замын тогтолцооны өөрчлөлт:** хахаж цацах, шүлс гоожих, гэдэсний гүрвэлзэх Хөдөлгөөн сулрах, өтгөн хоригдох	• Сурах, мэдлэг ашиглах чадвар муудах(шинэ зүйл сурах, асуудлыг шийдвэрлэх) • Хөдлөх чадвар алдагдах (биеийн байрлал өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх эвсэл алдагдах, алхах зай богиносох, шатаар явах, тээврийн хэрэгслээр бие даан явах чадвар буурах, тэнцвэр алдагдах) • Харилцааны чадвар буурах (амаар ба бичгээр мэдээлэл өгөх чадвар алдагдах) • Өөрийгөө арчлах чадвар муудах (хувцаслах, бие засах, ариун цэврийг сахих, хооллох г.м.) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх г.м.) • Хүн хоорондын харилцааны чадвар буурах (хүнтэй танилцах, харилцааг хадгалах, сэтгэл хөдлөлийг хянах) • Амьдрахуйн чухал үйл ажиллагаа буурах (сурах, ажил хийх, бие даан тооцоо хийх, банкны данс хянах г.м.)	G20 G21 G23 G24 G25	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо эсвэл Паркинсоны өвчний Хён ба Ярын үнэлгээ 1	50	1 жил
					б/Бартел-индекс 60-75 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо эсвэл Паркинсоны өвчний Хён ба Ярын үнэлгээ 1,5-2	60	2 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо эсвэл Паркинсоны өвчний Хён ба Ярын үнэлгээ 2,5-3	70	Хугацаагүй

		• **Арьс ба хөлсний булчирхайн үйлийн алдагдал:** хөлрөх, арьс хуйх тослогтох	• Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхдийхөөр зочлох г.м.)		г/Бартел-индекс ≤35 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо эсвэл Паркинсоны өвчний Хён ба Ярын үнэлгээ 4-5	90	Хугацаагүй
1.4.8	Төв мэдрэлийн тогтолцооны сөнөрөлт эмгэг (Хентингтоны хорей [ХХ], Фридрейхийн атакси [ФА], нугас-багатархины атакси [НБА], нугас-булчингийн хатангирал [НБХ], хажуугийн Хатангирал хатуурал [ХХХ])	• **Хөдөлгөөний хүрээ:** ХХ -Илүүдэл хөдөлгөөн, булчингийн хипотони, хөшингө, брадикинез; ФА-тайван ба хөдөлгөөний үеийн тэнцвэргүйдэл, саажилт, яс үений деформаци (сколиоз, pes excavatus); НБА - тайван ба хөдөлгөөний үеийн тэнцвэргүйдэл, дистони, пирамид хамшинж, брадикинез, шөрмөс татах шинж; НБХ - сул саажилт, булчингийн хатангирал, сколиоз, тавхайн деформаци; ХХХ - сул саажилт, булчингийн хатангирал, фасцикуляци, пирамид хамшинж, бульбар саа • **Мэдрэхүйн өөрчлөлт, өвдөлт:** ХХ өвдөлт; ФА – гүн мэдрэхүйн алдагдал, хараа ба сонсголын бууралт; НБА – хараа буурах, бадайралт; ХХХ – өвдөлт • **Сэтгэцийн өөрчлөлт:** ХХ- идэвх санаачлага буурах, анхаарал төвлөрөлт багасан, ой санамж муудах, тэнэгрэл, психоз, нойр уудах, НХА -баримжаа өөрчлөгдөх, ой санамж буурах, тэнэгрэл; ХХХ - сэтгэл хөдлөлийн хяналт буурах, хүчилж уйлах/инээх шинж	• Сурах, мэдлэг ашиглах чадвар муудах (шинэ зүйл сурах, асуудлыг шийдвэрлэх) • Хөдлөх чадвар алдагдах (биеийн байрлал өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх эвсэл алдагдах, алхах зай богиносох, шатаар явах, тээврийн хэрэгслээр бие даан явах чадвар буурах, тэнцвэр алдагдах) • Харилцааны чадвар муудах (хүний яриа ба бичсэн зүйлийг ойлгох чадвар буурах, мэдээлэл өгөх чадвар алдагдах, мэдээллийн хэрэгсэл ашиглаж чадахгүй байх) • Өөрийгөө арчлах чадвар доройтох (хувцаслах, бие засах, ариун цэврийг сахих, хооллох г.м.) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар сулрах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх г.м.) • Хүн хоорондын харилцааны чадвар буурах (нийгмийн харилцаан дунд бусдын	G10 G11 G12 G14	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо	50	2 жил хүртэл
					б/Бартел-индекс 60-75 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	60	2 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	Хугацаагүй

		• **Дуу авиа, хэл ярианы өөрчлөлт:** XX - дизартри, ФА-хэл ярианы тэнцвэргүйдэл, дизартри, НБА ба XXX – дизартри • **Шээсний зам ба ходоод-гэдэсний тогтолцооны үйлийн алдагдал:** XX дисфаги, шээс задгайрах; ФА-чихрийн шижин; НБА- дисфаги, шээс задгайрал, XXX -шүлс гоожих, дисфаги • **Зүрх-судасны тогтолцооны үйлийн алдагдал:** ФА - кардиомиопати, XXX – амьсгалын дутагдал	шүүмжлэлийг хүлээж авах чадвар, сэтгэл хөдлөлийг хянах) • Амьдрахуйн чухал үйлдэл хийх чадвар муудах (сурах, ажил хийх, бие даан тооцоо хийх, банкны данс хянах г.м.) • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхдийхөөр зочлох г.м.)		г/Бартел-индекс ≤35 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй
1.4.9.	Нарколепси	• **Сэтгэцийн өөрчлөлт:** нойрны чанар муудах, өдрийн цагаар нойрмоглох, анхаарал төвлөрөлт сулрах, сэтгэл гутрах, сэтгэл хөдлөл тогтворгүйдэх • **Мэдрэхүйн өөрчлөлт ба өвдөлт:** толгой өвдөх • **Дайрлагын үеийн өөрчлөлт:** **Сэтгэцийн өөрчлөлт:** өдрийн цагаар таагүй нөхцөлд гэнэт унтах, зүүрмэглэх, сэрэх үед хий үзэгдэл илрэх **Хөдөлгөөний өөрчлөлт:** араг ясны булчингийн тонус гэнэт буурах, ухамсарт хөдөлгөөний хяналт алдагдах, унтах үеийн саа	• Даалгавар гүйцэтгэх ерөнхий чадвар буурах (Ачаалал даах чадвар сул) сурах, мэдлэг ашиглах чадвар буурах (анхаарал төвлөрөхөд бэрхшээлтэй) • Харилцааны чадварын алдагдал (олон хүнтэй харилцах) нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох) • Дайрлагын үеийн өөрчлөлт: хөдөлгөөний чадвар буурах (биеийн байрлал өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх, тээврийн хэрэгсэл удирдан жолоодох чадвар алдагдах)	G47.4	Эмийн эмчилгээнд үр дүн сул байх	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих (ээлжийн ажил хийхгүй, гэмтэх эрсдэлтэй нөхцөлд ажиллахгүй)	
					Эмийн эмчилгээний үр дүн муу байх, нарколепси ба катаплексийн дайрлага олон байх, сэтгэл гутралын шинж хавсрах	60	2 жил
			НУГАСНЫ ЭМГЭГ				
1.4.10	Нугасны гэмтэл (нугасны харвалт, даралдал, үрэвсэл, нурууны мэс заслын дараах байдал)	• **Хөдөлгөөний өөрчлөлт**: чангарсан буюу сул саажилт, тэнцвэргүйдэл [сенсор атакси], хөдөлгөөний эвслийн алдагдал, контрактур, үений өөрчлөлт [хетеротоп оссификаци]), • **Мэдрэхүйн өөрчлөлт, өвдөлт** (өнгөц ба гүн мэдрэхүйн	• Хөдлөх чадвар алдагдах (биеийн байрлал өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх эвсэл алдагдах, бие даан алхах чадваргүй болох, алхах зай богино байх, тэнцвэр алдагдах, шатаар өгсөж чадахгүй байх,	G09 G95	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо	50	2 жил хүртэл

		алдагдал, өвдөлт, өвдөлт бүхий булчингийн чангарал) • **Шээсний замын тогтолцоо:** шээс хоригдох эсвэл задгайрах • **Зүрх-судасны тогтолцоо:** даралтны зохицуулга алдагдах, амьсгалын дутагдал • **Ходоод-гэдэсний замын тогтолцоо:** өтгөн хатах хоригдох, эсвэл дусагнах задгайрах • **Арьсны өөрчлөгдөх**: өнгө тэжээл өөрчлөгдөх цооролт хумс зузаарах нимгэрэх	тээврийн хэрэгслээр бие даан явах чадвар буурах) • Өөрийгөө арчлах чадвар буурах (хувцаслах, бие засах, ариун цэврийг сахих, хооллох г.м.) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх г.м.) • Хүн хоорондын харилцааны чадвар алдагдах (хүнтэй танилцах,Харилцааг хадгалах) • Амьдрахуйн чухал үйлдэл хийх чадвар алдагдах (сурах, ажил хийх, бие даан тооцоо хийх, банкны данс хянах г.м.) • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхдийхөөр зочлох г.м.)		б/Бартел-индекс 60-75 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	60	2 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	Хугацаагүй
					г/Бартел-индекс ≤35 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй
ПОЛИНЕВРОПАТИ, ЗАХЫН МЭДРЭЛИЙН ЭМГЭГ							
1.4.11	Полиневропатийн үлдэц урхаг (удмын [Шарко- Мари-Тут ба бусад], үрэвслийн дараах үлдэц байдал [зостер, боррелиоз, ДОХ- ын халдвар], аутоиммун шалтгаант [Гийен- Барре хамшинж, коллагеноз, васкулит], бодисын солилцооны шалтгаант [чихрийн шижин], хордлогын шалтгаант [архины, хүнд металлын,	• **Мэдрэхүйн өөрчлөлт, өвдөлт** (сенсор тэнцвэргүйдэл, гүн мэдрэхүйн алдагдлын улмаас зогсож чадахгүй байх, мэдээ алдах, бадайрах, температурын мэдрэхүй буурах, хорсож төөнөж өвдөх • **Хөдөлгөөний өөрчлөлт:** (сул саа, саажилт, хөдөлгөөний эвслийн алдагдал, сенсор тэнцвэргүйдэл, алхах муудах) • **Шээсний замын тогтолцоо:** (шээс задгайрах, эрекци сулрах) • **Ходоод-гэдэсний замын тогтолцоо:** (өтгөн хатах, суулгах) • **Арьсны өөрчлөлт:** (арьсны хатангирал, декубитус, "диабетийн хөл", шарх эдгэхгүй)	• Хөдлөх чадвараа алдах (алхах зай богиносох, унах хандлага, гэрээс гарахад бэрхшээлтэй байх, машин тэрэг жолоодож чадахгүй байх, тэнцвэр алдагдах, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх эвсэл алдагдах) • Өөрийгөө арчлах чадвар муудах (хувцаслах, хоол хийх, бусад өдөр тутмын үйлдэл бэрхшээлтэй байх) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар муудах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, гэр цэвэрлэх г.м.) • Амьдрахуйн чухал үйлдэл хийх чадвар буурах (хүнд зэргийн	G60 G61 G62 G65 G13	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо	50	2 жил хүртэл
					б/Бартел-индекс 60-75 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	60	3 жил

	органик уусмалын], паранеопластик шалтгаант [уушгины карцином])		полинейропатийн үед ачаалал даах чадвар буурах) • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхдийхөөр зочлох г.м.)		в/Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	Хугацаагүй
					г/Бартел-индекс ≤35 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй
1.4.12	Захын мэдрэлийн гэмтлийн үлдэц урхаг (мөрний сүлжээний гэмтэл, тохойн сувгийн хамшинж, сарвуу унжих хам шинж, (шууны мэдрэлийн гэмтэл), цээжний нүхнээс гарах хам шинж, мөрний сүлжээний неврит шаантны мэдрэлийн эмгэг, дискэктоми хийлгэсний дараах байдал)	• **Мэдрэхүйн өөрчлөлт:** өвдөлт мэдээ алдах, бадайрах, температурын мэдрэхүй буурах, невромын өвдөлт, каузальги, фантом өвдөлт • **Хөдөлгөөний өөрчлөлт:** сул саажилт, гарын хөдөлгөөн хязгаарлагдах, доголох • **Арьсны өөрчлөлт:** хөлсний ялгарал буурах,арьс хуурайших, өнгө өөрчлөгдөх	• Хөдлөх чадвараа алдах (алхах зай богиносох, унах хандлага, гэрээс гарахад бэрхшээлтэй байх, машин тэрэг жолоодох боломжгүй болох, эсвэл туслах хэрэгсэлтэй жолоодох) • Өөрийгөө арчлах чадвар алдагдах (хувцаслах, хоол хийх, өөрийгөө арчлах болон бусад өдөр тутмын ерөнхий үйлдэлд бэрхшээл учрах) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, гэр цэвэрлэх г.м.) • Амьдрахуйн чухал үйлдэл хийх чадвар алдагдах (ачаалал даах чадвар буурах) • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхдийхөөр зочлох г.м.)	G54 G55 G56 G57	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо	50	2 жил хүртэл
					б/Бартел-индекс 60-75 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	60	2 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	Хугацаагүй

					г/Бартел-индекс ≤35 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй
БУЛЧИН, МЭДРЭЛ-БУЛЧИНГИЙН СИНАПСЫН ЭМГЭГ							
1.4.13	Мэдрэл-булчингийн синапсын ба булчингийн эмгэг (миастени гравис [МГ], миодистрофи [МД], миотонийн эмгэгүүд [МТ], полимиозитийн [ПМ] дараах үлдэц урхаг)	• **Хөдөлгөөний үйл:** МГ – ачааллаас хамаарах булчингийн саажилт, алхах зай богиносох, дизартри, зажлуурын булчингийн сулрал; хахаж цацах нүд хоёрлох хялар харах МД – сул саажилт, контрактур, сколиоз, алхах зай богиносох; ММ– сул саажилт, миотони, алхах зай богиносох, гарын эвсэл алдагдах; ПМ – сул саажилт, булчингийн хатангирал, контрактур; • **Сэтгэцийн өөрчлөлт:** МД – Душенны миодистрофийн үед танин мэдэхүйн өөрчлөлт; ММ – танин мэдэхүйн бууралт, идэвх санаачлага буурах, ядарч сульдах; • **Мэдрэхүйн өөрчлөлт, өвдөлт:** МД– өвдөлт; МТ – өвдөлт, катарактын улмаас хараа муудах; Дуу авиа, хэл ярианы өөрчлөлт: МГ – дисфаги, гунших; МТ – гунших, • **Ходоод-гэдэсний ба дотоод шүүрлийн тогтолцооны үйлийн алдагдал:** МГ – дисфаги; МТ – хипогонадизм, чихрийн шижин, хоолны шингэц өөрчлөгдөх, цөсний чулуу; • **Зүрх-судас ба амьсгалын тогтолцооны үйлийн алдагдал:** МГ, МД ба МТ – амьсгалын дутагдал, МД – кардиомиопати, МТ – зүрхний хэмнэлийн өөрчлөлт	• Хөдлөх чадвар алдагдах (алхах зай богиносох, шатаар явах, тээврийн хэрэгслээр бие даан явах чадвар буурах, унах хандлага, гэрээс гарах бэрхшээл, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх эвсэл алдагдах, хүнд үе шатанд биеийн байрлал өөрчлөх) • Өөрийгөө арчлах чадвар алдагдах (хувцаслах, бие засах, ариун цэвэр сахих, хооллох г.м.) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, гэр цэвэрлэх г.м.) • Нийгмийн харилцааны чадвар алдагдах (чөлөөт цагийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох, ах дүү, найз нөхдийхөөр зочлох г.м.)	G70 G71 G72	а/Бартел-индекс 80-95 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 85-90 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 108-119 оноо	50	2 жил хүртэл
					б/Бартел-индекс 60-75 оноо,өргөтгөсөн Бартел- индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	60	2 жил
					в/Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	Хугацаагүй
					г/Бартел-индекс ≤35 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй

1.4.14.	Органик үлдэц бүхий тархи эмгэгшил (энцефалопат)	• Танин мэдэхүй ба сэтгэл хөдлөлийн өөрчлөлтүүд • Хэлгүйдэл (бүх төрлийн афази) • Төвийн ба захын мэдрэлийн, үений шалтгаант, эмнэд тэсвэртэй өвдөлт • Гүн мэдрэхүйн алдагдал Чангарсан саажилтаас үүдэлтэй контрактур, • Аарцгийн үйл ажиллагаа алдагдах (шээс,өтгөн хоригдох эсвэл задгайрах) • Бульбар (хуурамч бульбар) саатай холбоотой хэл залгиурын өөрчлөлт	• Сурах, мэдлэг ашиглах чадварын алдагдал (шинэ зүйл сурах, асуудлыг шийдвэрлэх) • Харилцааны чадварын алдагдал (мэдээлэл өгөх, мэдээллийн хэрэгслийг ашиглах) • Хөдлөх чадвар алдагдах (биеийн байрлал өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх эвсэл алдагдах, алхах зай богиносох, шатаар явах, тээврийн хэрэгслээр бие даан явах) • Өөрийгөө арчлах чадвар муудах:(хувцаслах, бие засах, ариун цэвэр сахих, хооллох г.м.) • Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх г.м.) • Хүн хоорондын харилцааны чадвар алдагдах (хүнтэй танилцах, харилцааг хадгалах, сэтгэл хөдлөлийг хянах) • Амьдрахуйн чухал үйлдэл хийх чадвар муудах (сурах, ажил хийх, бие даан тооцоо хийх, банкны данс хянах г.м.)	G80 G81 G82	а/Бартел-индекс 60-75 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 70-80 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 72-107 оноо	50	3 жил
					б/Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	70	Хугацаагүй
					в/Бартел-индекс ≤35 оноо, өргөтгөсөн Бартел-индекс ≤15 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ ≤53 оноо	90	Хугацаагүй
1.4.15.	Тархи, нугасны гаж хөгжил, гидроцефали, нугас хөндийтөл (сирингомиели) Арнольд-Киарын гажиг, ивэрхий	• **Хөдөлгөөний өөрчлөлт:** саажилт: талбие, дөрвөн мөч, нүд,хэл залгиур; тэнцвэргүйдэл, хөдөлгөөний эвсэл эвдүйн өөрчлөлт • **Мэдрэхүйн өөрчлөлт ба өвдөлт:** толгойн эргэлт, сонсголын өөрчлөлт, харах талбайн хязгаарлалт, талласан өвдөлт, ян • **Оюуны чадамжийн бууралт:** эпилепсийн уналт таталт, анхаарал төвлөрөлт ба ой санамжийн бууралт, төрх үйлийн өөрчлөлт, хэлгүйдэл, үйлдэлгүйдэл • **Аарцгийн эрхтний үйлийн алдагдал:** баас шээс задгайрах эсвэл хоригдох	• Сурах, мэдлэг ашиглах чадвар буурах (шинэ зүйл сурах, асуудлыг шийдвэрлэх) • Харилцааны чадвар алдагдах (мэдээлэл өгөх, мэдээллийн хэрэгслийг ашиглах) • Хөдлөх чадвар алдагдах (биеийн байрлалаа өөрчлөх, эд зүйлсийг өргөх, хөдөлгөх эвсэл алдагдах, алхах зай богиносох, шатаар явах, тээврийн хэрэгслээр бие даан явах) • Өөрийгөө арчлах чадвар алдагдах (хувцаслах, бие засах, ариун цэврийг сахих, хооллох г.м.)	G91 Q07.0 G95.0	Бартел-индекс 40-55 оноо, өргөтгөсөн Бартел- индекс 20-65 оноо, эсвэл Үйлдлийн хамаарлын үнэлгээ 54-71 оноо	80	Хугацаагүй

			• Ахуйн үйлдэл хийх чадвар алдагдах (дэлгүүрээс хүнс цуглуулах, хоол хийх, гэр цэвэрлэх г.м.)				

Тайлбар:

"... хүртэлх жил" гэснийг тухайн заалтад заагдсан хүртэлх хугацаагаар энэ жагсаалт мөрдөгдөж эхэлсэн өдрөөс эхэлж хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг тогтоож, сунгахыг хэлнэ. Тогтоолт, сунгалт нь 24 сараас хэтрэхгүй хугацаатай байна.

- "...1 жил; 2 жил" гэснийг тухайн заалтад заагдсан хугацаагаар хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг тогтоож, сунгахыг хэлнэ.
- Даатгуулагч, хүний ажлын цаг богиносгох асуудлыг уг жагсаалтын заалтуудад үндэслэн шийдвэрлэж болох бөгөөд хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг тогтоох, сунгах шийдвэр гарсан тохиолдолд давхардуулж ажлын цаг богиносгохгүй.
- Өдөр тутмын үйлдлийн бартел индексийн үнэлгээний хуудас, өргөтгөсөн бартел индексийн үнэлгээний хуудас, үйл ажиллагааны хамаарлын үнэлгээний хуудсаар үнэлнэ.
- Даатгуулагч, хүний өвчний кодын зөрүүтэй байдал нь хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг шийдвэрлэхгүй байх үндэслэл болохгүй.
- Урьд нь үйлдвэрлэлийн ослын шалтгаанаар хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгосон даатгуулагч, хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа, шалтгааныг тухайн заалтаар үргэлжлүүлэн сунгах бөгөөд "хүртэлх жил"-ийг тухайн дуусч буй хугацаагаар дуусгана.

ӨДӨР ТУТМЫН ҮЙЛДЛИЙН БАРТЕЛ ИНДЕКСИЙН
ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХУУДАС

Овог ______________________ Нэр______________________

______он______сар______ өдөр

Үнэлгээ өгсөн хүний нэр:

Д/д	Идэвхжил	Тайлбар	Оноо
1	**Хооллолт** 0 = бүрэн хамааралтай 5 = тусламж хэрэгтэй (хэрчих, түрхэх, хоолны горим баримтлахад г.м) 10 = хамааралгүй		
2	**Усанд орох** 0 = хамааралтай 5 = хамааралгүй		
3	**Өөрийн арчилгаа** 0 = тусламж хэрэгтэй 5 = нүүр, үс, шүд угаах, сахал хусахад тусламж шаардлагагүй		
4	**Хувцаслалт** 0 = хамааралтай 5 = тусламж хэрэгтэй, гэхдээ тал зүйлсийг өөрөө хийж чадна 10 = хамааралгүй (товчлох, үдэх зэргийг чадна)		
5	**Өтгөний гарц** 0 = хяналтгүй (эсвэл зөвхөн бургуйгаар гарна) 5 = үе үе хяналт алдагдана 10 = хэвийн		
6	**Шээсний гарц** 0 = хяналтгүй (эсвэл катетертай, эсвэл бие даан зохицуулах чадваргүй) 5 = үе үе хяналт алдагдана 10 = хэвийн		
7	**Бие засах** 0 = хамааралтай 5 = зарим зүйлсийг өөрөө хийж чадах хэдий ч тусламж хэрэгтэй 10 = хамааралгүй (суух, босох, бөгсөө арчих, өмд татах)		
8	**Ор-сандал-ор хоорондын шилжилт** 0 = чадваргүй, суухад тэнцвэр алдана 5 = сууж чадах боловч нэг буюу хоёр хүний тусламж шаардлагатай 10 = бага хэмжээний тусламж шаардлагатай 15 = хамааралгүй		
9	**Хөдлөх чадвар (тэгш газар)** 0 = алхах чадваргүй 5 = тэргэнцэртэй бие даан хөдлөнө 10 = нэг хүний тусламжтай хөдлөнө (аман буюу хүчний) 15 = хамааралгүй, гэхдээ таяг мэт туслах хэрэгсэл ашиглаж болно		
10	**Шатаар өгсөх /уруудах/** 0 = чадваргүй 5 = тусламж шаардлагатай (аман, хүчний, туслах хэрэгслийн) 10 = хамааралгүй		
11	**Усанд орох /бие угаах/** Бие даана – 1, хамааралтай - 0		
	Нийт оноо (0-100)		

ӨРГӨТГӨСӨН БАРТЕЛ ИНДЕКСИЙН
ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХУУДАС

Овог ______________________ Нэр______________________

______он______сар______ өдөр

Үнэлгээ өгсөн хүний нэр:

Дд	Танин мэдэхүйн үйл	Оноо
1	**Ойлгох** ***0 = чадваргүй*** ***5 = энгийн команд ойлгоно*** *10 = цогц агуулгыг ойлгох боловч дандаа биш* *15 = алдаадалгүй (зөвхөн бичсэн зүйл ойлгох өөчтөнд үүнд хамруулахгүй)*	
2	**Өөрийгөө ойлгуулах** ***0 = чадваргүй*** ***5 = энгийн агуулгыг ойлгуулна*** *15 = өөрийгөө бүрэн ойлгуулж чадна*	
3	**нийгмийн харилцаа** ***0 = харилцах чадваргүй*** ***5 = үе үе түрэмгий, ёс зүйгүй авир гаргаж, нийтийн дүрмийг дагахгүй, эсвэл харьцахгүй*** *15 = бэрхшээлгүй*	
4	**өдөр тутмын асуудлыг шийдвэрлэх** ***0 = Их хэмжээний тусламж шаардлагатай*** ***5 = бага хэмжээний тусламж шаардлагатай*** *15 = тусламж шаардлагагүй*	
5	**ой санамж, сурах чадвар, баримжаа** ***0 = ой санамж ба баримжаа илт алдагдсан, зугтах, төөрөх хандлагатай*** ***5 = ойр ойр сануулах шаардлагатай*** ***10 = үе үе сануулах шаардлагатай, эсвэл санахад туслах хэрэгсэл ашиглана*** *15 = ихэнхдээ бэрхшээлгүй (асрагчийн нэмэлт тусламж шаардлагагүй)*	
6	**харах ба үгүйсгэл (неглект)** ***0 = танил орчинд баримжаагүй (жишээ нь, өөрийн өрөөнд\гэрт)*** ***5 = зөвхөн танил орчинд баримжаатай*** ***10 = унших чадвар хүнд зэргээр алдагдсан боловч танил ба танил бус орчинд оронзайн баримжааг олно*** *15 = ихэнхдээ бэрхшээлгүй*	
	нийт оноо (0-90)	

Үйл ажиллагааны хамаарлын үнэлгээний хуудас

(Functional Independence Measure)

Овог ______________________ Нэр__________________

______он______сар______ өдөр

Үнэлгээ өгсөн хүний нэр:

Д/д	***Үйл ажиллагаа***		***Оноо***
1	Өөрийн арчилгаа	Хооллох	
		Биеийн арчилгаа	
		Усанд орох, биеэ угаах	
		Биеийн дээд хэсгийг хувцаслах	
		Биеийн доод хэсгийг хувцаслах	
		Бие засах	
2	Аарцгийн эрхтний үйл	Шээсний хяналт	
		Өтгөний хяналт	
3	Шилжих хөдөлгөөн	Ор – сандал/тэргэнцэр	
		Жорлонд сууж босох	
		Душ/ваннд орох	
4	Явах чадвар	Алхах, тэргэнцэр	
		Шатаар өгсөх, уруудах	
	Хөдөлгөөний үйлийн нийт үнэлгээ		
5	Харилцаа	Ойлгох чадвар	
		Өөрийгөө ойлгуулах чадвар	
6	Нийгмийн танин мэдэхүй	Нийгмийн харилцаа	
		Асуудал шийдвэрлэх чадвар	
		Ой санамж	
	Танин мэдэхүйн нийт оноо		
	Үйл ажиллагааны хамаарлын үнэлгээний нийт оноо		

Оноо өгөх заавар:			
Тусламж шаардлагатай эсэх	***Оноо***	***Түвшин***	***тайлбар***
Хүний тусламж шаардлагагүй	7	Биеэ бүрэн даасан	Бусдаас бүрэн хамааралгүй
	6	Биеэ бүрэн бус даасан (туслах хэрэгсэлтэй, эсвэл аюулгүй байдал эргэлзээтэй)	Туслах хэрэгсэл ашиглах боловч хүний тусламж шаардлагагүй
Хүний тусламж шаардлагатай	5	Хяналтан дор хийнэ	Хажуугийн хяналт буюу аман дэмжлэг буюу эхэн үеийн дэмжлэг шаардагдана
	4	Бага хэмжээний тусламж шаардлагатай	Өвчтөн үйлдлийн 75%-иас илүүг гүйцэтгэж чадна, цөөн үйлдэлд хүний тусламж шаардлагатай
	3	Дунд хэмжээний тусламж шаардлагатай	Өвчтөн үйлдлийн 50-75%-ийг гүйцэтгэж чадна
	2	Их хэмжээний тусламж шаардлагатай	Өвчтөн үйлдлийн талаас бага хувийг гүйцэтгэж чадна (25-49%)
	1	Бүрэн асаргаа шаардлагатай	Өвчтөн үйлдлийг гүйцэтгэж чадахгүй, эсвэл 25-аас бага хувийг гүйцэтгэж чадна

Гэмтэх эрсдэлийн шалгуур

Үнэлгээ	Шалгуур
O	Ухамсарт ухаан алдагдахгүй, байршлын ба хөдөлгөөний хяналт алдагдахгүй (жишээ нь, богино хугацааны мэдрэхүйн шинжтэй уналт, шинж тэмдэг дуустал ажлыг түр зогсоох чадвартай)
A	Ухамсарт ухаан алдагдахгүй, үйлдэл гүйцэтгэх чадвар буурах боловч байршлын хяналт алдагдахгүй (жишээ нь, татвалзах уналт, бие чангарч хөших, эсвэл зарим булчин сулрах шинжтэй уналт)
B	Ухамсарт ухаан алдагдана, байршлын хяналт алдагдахгүй боловч үйлдэл гүйцэтгэх чадвар алдагдана, хөдөлгөөн хоригдоно (жишээ нь, гэнэт гацах, орчинтой харьцаагүй болох, бичил хөдөлгөөнтэй уналт)
C	Ухамсарт ухаан алдагдана, эсвэл алдагдахгүй, үйлдэл гүйцэтгэх чадвар алдагдана, байршлын хяналт алдагдана (жишээ нь, хамгаалах рефлексгүй гэнэт унах, аажим мууjрах маягтай унах, гүйвах, тулж унах)
D	Ухамсарт ухаан алдагдана, байршлын хяналт алдагдаж болно, зохисгүй үйлдэл ажиглагдах (жишээ нь, зохисгүй хяналтгүй нийлмэл хөдөлгөөн, үйлдэл хийх)

№	Өвчний нэр	Үе шат	Өвчний код	Хувь хэмжээ	Хугацаа	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, ажлын цаг хорогдуулах эсэх
			Б.Үйлдвэрлэлийн ослын улмаас			
1	Үйлдвэрлэлийн ослын улмаас 3 сараас дээш хугацаагаар хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны тэтгэмж авсан		-	20	1 хүртэлх жил	
2	"А.Ердийн өвчин болон ахуйн осол"-ын жагсаалтын шалгуурыг хангаагүй боловч үйлдвэрлэлийн ослын улмаас 6 сар хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны тэтгэмж авч, түүнээс дээш хугацаагаар эмчийн хяналтад байгаа		-	30-40	1 хүртэлх жил	
3	Айдаст сэтгэл түгших, үл ялих зовлонт үзэгдлийн, дасан зохицохуйн, диссоциатив, биеийн хэлбэрийн, мэдрэл сульдах эмгэгүүд	Эмчилгээний үр дүнд сайжрал авдаг боловч мэргэжлийн ажлаа хийх боломжгүй болсон бол	F40 F42 F43 F44 F45 F48	20	1 хүртэлх жил	

4	Уушигны архаг бөглөрөлт өвчин	Амьсгалын дутагдал I зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "B" үе шат, Спирографи: FEV1 50-79%. FEV1/FVC< 0.7, ЭхоКГ: зүрхний баруун ховдлын агших чадвар дунд зэрэг буурч уушгины гемодинамик алдагдах	J44	20	1 хүртэлх жил	
5	Өрөөсөн уушги авахуулсан, биеийн ерөнхий байдал хөнгөн, амьсгалын дутагдалгүй		J95	20	1 хүртэлх жил	
6	Мөрний үеэр байрандаа хөших, мөр эргүүлэгч нударга булчингийн ужиг гэмтэл үйл ажиллагааны алдагдлын 1,2-р зэрэг		S44 S46 M75	20	1 хүртэлх жил	
7	Тархины бяцралт, суурь ясны хугарал /хөнгөн/		S02 S05 S06 S07 S08	20	1 хүртэлх жил	
8	Атгаал чөмөгний толгойн анатомийн хүзүүний хугарал		S42.2	20	1 хүртэлх жил	
9	Сарвууны 1 хурууны нугалагч шөрмөсний гэмтлийн үлдэц		T92.5	10	1 хүртэлх жил	
10	Сарвууны 2 хурууны нугалагч шөрмөсний гэмтлийн үлдэц			20	1 хүртэлх жил	
11	Хөлийн 1 хуруу тайрагдсан	а/ 1 тал	S98.2	10	хугацаагүй	
		б/ 2 тал		20	хугацаагүй	
12	Гарын нэг хуруу тайрагдах	а/ 1 тал	S68	10	хугацаагүй	
		б/ 2 тал	S68.2	20	хугацаагүй	

Тайлбар:

Б.Үйлдвэрлэлийн ослын улмаас" жагсаалтын заалтад эрүүл мэндийн байдал нь тохирохгүй даатгуулагч, хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг "А.Ердийн өвчин болон ахуйн осол"-ын жагсаалтын заалтаар, үйлдвэрлэлийн ослын шалтгаанаар тогтооно.

нэ жагсаалт мөрдөгдөж эхэлхээс өмнө үйлдвэрлэлийн ослын шалтгаанаар хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгосон даатгуулагч, хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа, шалтгааныг сунгах үндэслэлтэй бол тухайн заалтад заасан хугацаагаар үргэлжлүүлэн сунгах ба "хүртэлх жил" гэсэн хугацаатай бол өмнөх хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоосон нийт хугацааг оруулан тооцно.

Б.Үйлдвэрлэлийн ослын улмаас" жагсаалтаар ердийн өвчин, ахуйн ослын улмаас хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоохгүй.